

ВОЕННА ИСТОРИЯ

БРОЙ 11, ЮЛИ 2014

ВАСИЛИЙ НИКОЛАЕВИЧ
КОЧЕТКОВ

ШВЕЙЦАРЦИТЕ
1315 - 1525

ГОРЕЩЕТЕ ТЕМИ:

**КАКВО Е ИДИС? КАКВО СЕ СЛУЧИ
В УКРАИНА?**

Списание на Клуб „Военна история”

София, 2014г.

Отговорен редактор: **Александър Стоянов**

Оформление и дизайн: **Петьо Георгиев**

Коректор: **Десислава Михайлова**

Ако искате да се свържете с нас, можете да го направите на:

e-mail: klubvoennaistoria@gmail.com

Facebook: www.facebook.com/hystoryofwars

Официален сайт: www.historyofwars.net

В ТОЗИ БРОЙ ЧЕТЕТЕ

Какво е ИДИС?	5
Картата, която ИДИС мрази	23
Какво се случи в Украйна?	32
Швейцарските копиеносци 1315 – 1525 г.	46
Лала Шахин паша	63
Василий Николаевич Кочетков	73
10 твърде необичайни армейски подразделения	80

ЗА ИСТОРИЯТА НЯМА ПОЧИВКА

Здравейте,

Пред вас вече е брой 11 на списание Военна История. Преди да се отдадем на заслужена лятна почивка, решихме да ви зарадваме с няколко актуални и, надяваме се, интересни теми.

В този брой ще си говорим за това какво е ИДИС – новото бедствие, обхванало Ирак. Колегата Руслан Трад от блога Интидар ще се опита да вдигне „мъглата на войната“ от тази полумистериозна организация, която някак внезапно се оказа начело на около 20% от територията на Сирия и около 30% от тази на Ирак.

Публикуваме и една преводна статия на специалиста Малис Рутвен, посветена на историческия фон, върху който ИДИС градят своите действия. Става дума за преразпределението на Близкия Изток след края на Първата Световна война и множеството излъгани надежди, с които останали арабите.

Професор Румяна Михнева се съгласи да отговори на няколко наши въпроса за това, което се случва в Украйна и защо всъщност се стигна до открита конфронтация между рускоговорящото население в източните територии и правителствените сили.

Ще се върнем към далечния XV век за да видим кои били швейцарските копиеносци и защо всички в Европа се боели да им излязат на среща.

Обръщаме поглед към една интересна фигура с многозначно присъствие в историята на Балканите. Става дума за Лала Шахин паша, първият Бейлербей на Румелия и един от най-талантливите командири в историята на Европа за целия XIV век.

Ще ви разкажем и любопитната история на един руски войник, имал честта да служи, в продължение на над 80 години (!!!) при трима императори. Той кръстосва мечове с французите по време на Отечествената война от 1812 г. и освобождава България през 1877-78г.

Накрая, но не на последно място ще ви представим десет армейски подразделения, които служили в доста необичайни за техния произход места.

Пожелаваме ви приятно четене!

Александър Стоянов

Какво е ИДИС?

Интервю с Руслан Трад

Снимка: Стефан Сучев

Руслан Трад е създател на блога Intidar. Публикува анализи и коментари, свързани с Близкия изток и Северна Африка. Автор е в Global Voices Online и съосновател на Global Voices България. Негови статии са намерили място във в-к "Капитал", в-к "Пари", Foreign Policy България, Goethe Institut. Негови лекции са провеждани в Червената къща, Софийски университет и Дипломатически институт.

По стар български обичай нямаме ясно фиксиран начин да наричаме явлението *ад-Даула ал-Ислямийя фи'л-Айраак уа аш-Шаам*. Как е правилно – ИДИС? ИДИЛ? ИДИШ?

Проблемът е колкото лингвистичен, толкова и идеологически. Има възприети два начина за обозначаване на тази организация – ИДИЛ и ИДИС. В първия вариант се говори за Ислямска държава в Ирак и Леванта, а в другия – за Ирак и Сирия. Идеологически тук става въпрос за джихадизма, възприемащ по-традиционните наименования, като „аш Шам“, под което се разбира не само Сирия, но и Западен Ирак, Йордания, Палестина и днешен Ливан. Левант е западният термин за Палестина, Ливан и части от Сирия. Аз считам, че е по-редно да се говори за ИДИС – Ислямска държава в Ирак и Сирия – тъй като организацията оперира главно в Сирия и Ирак към момента.

Какво представлява тази Ислямска държава? От къде се появи?

Можем да търсим произхода на тази организация по две направления. От една страна ИДИС е част от генезиса на радикални групи и идеи като Ал Кайда. От 2003 година насам тези организации намериха добра почва за развитие в Афганистан и Ирак, попаднали под ударите на международните сили, водени от САЩ и тяхната интервенция, „войната срещу терора“. Да се намерят поддръжници сред разгневени и загубили всичко хора не е никак трудно. Радикалите са популисти, но и добри тактици – те знаят как да използват народното недоволство по начин, че да отговори на техните цели. Ирак е дестабилизирана държава от 2003 година насам. Последвалата инвазията гражданската война допълнително успя да нагнети напрежението между двете големи и враждуващи помежду си мюсюлмански групи – сунити и шиити. Първите, били галеници на Саддам Хюсеин, след 2003 година изпадат в игнориране и кампания на преследване от новото правителство, доминирано главно от шиитски партии – не без участието на Щатите, които решават да дадат справедливост на потисканите досега шиити. Но истината е, че САЩ идват в Ирак абсолютно незапознати с текущото състояние и спецификата на района. Ал Кайда се възползва от положението и разпространява своята мрежа. До към 2008 местният клон – Ал Кайда в Ирак – оперира главно с атентати в Багдад и големите градове. Към 2008 година дейността замира. ИДИС, които тогава се наричат само Ислямска държава в Ирак, са част от Ал Кайда и изпълняват малки поръчки. Отново започнаха да се появяват следите на

ИДИС преди няколко години, когато започнаха първите вълнения срещу режимите в Сирия и Ирак. Именно това е второто направление, по което може да се търси произхода на ИДИС. Продължаващите репресии в Сирия и Ирак предполагат избухването на протести и сблъсъци. Арабските държави се разклащат под собствената си тежест, икономическото и социално неравенство се виждат с просто око, а корупцията достига ужасяващи нива и покрива цялата система. Например, иракското правителство е 7-мо в света по корумпираност, а състоянието на демокрация е на 113-то място. Много тежки показатели, които са продукт на годините война в страната. Със стартирането на сирийския бунт малката тогава организация ИДИС опитва да се възползва от недоволството. За разлика от умерените бунтовници, застанали срещу Башар Асад, радикалите са организирани и имат цел. Те бързо печелят битки, което ги издига в очите на местните хора. Членската им маса нараства. Овладяването на територии в Сирия всъщност даде гръб на ИДИС да действат в Ирак и в частност в Мосул. Това им даде самочувствието да застанат срещу Айман ал Зауахири, лидерът на Ал Кайда, и да тръгнат по свой път. ИДИС са ново поколение джихадисти, способни да създадат ефективна организация и да контролират територии. Техният главен проблем са те самите. Използването на ужасяващи методи да държат в подчинение хората си – кланета, убийства, отвличания – накараха дори Ал Кайда да се отрече от тях, обявявайки ги за „прекалено репресивни“. Лидерът на ИДИС, Абу Бакр ал Багдади, е най-големият коз на организацията. Именно той успя да изгради ИДИС в този вид, в който я знаем днес. Той умее да използва недоволството, историческия контекст и нестабилността.

Защо стана така, че екстремистите завладяха 1/3 от Ирак за по-малко то два месеца?

Стремителното настъпление на ИДИС в Ирак - 10-13ти юни, 2014 г.

Това е продукт на по-дълга подготовка, както и на местната действителност в Ирак. Да започнем първо с това, че самата иракска армия е демотивирана. Лоялността към управлението е спаднала през последните три години. Тактиката на ИДИС е да удря постове на войници от 2010 насам, да се изтеглят веднага след това, атакуват спящи млади войници, ограбват пунктове. Психологическата война повлия много. Повечето войници в Мосул не са местни, а пратени от Басра, Багдад или Самара, където са верни на шиитската партия на Малики. Тези войници не познават района, още по-малко провинция Анбар и град Фалуджа, където Малики няма влияние. Проблемите на иракската армия не свършват с това. Често са правени назначения по родствена връзка, без нужната подготовка. Много американската техника – останала у иракската армия – е открадната, а пари изчезват. Корупцията е повсеместна. И наред този вътрешен хаос, идва организация като ИДИС, които знаят какво правят и кога. Мосул не падна реално –

той беше даден на радикалите. Една част от войниците просто оставиха постовете си, а други се присъединиха към ИДИС. Доброволците в организацията след падането на Мосул са над 2 000 души. Реално екстремистите разполагат с около 14 000 до 20 000 бойци. Броят им не е голям, но те имат подкрепата на местните сунитски племена, а отделно имат и дисциплина. Падането на Мосул осигури над 400 милиона долара в касата на ИДИС, както и американско оръжие. Племената подкрепиха ИДИС заради омразата им към Малики, макар това да е лош ход в дългосрочен аспект. След взимането на контрол над Мосул, падането на Тикрит и други градове беше предопределено. ИДИС не срещнаха никаква сериозна съпротива, освен в северните квартали на Багдад.

Трябва ли да се боим от хората, които я създадоха?

Щом разберам кои са. Но тези хора явно имат много силни козове, стратегия, бюджет, оръжие. Засега имаме името единствено на Абу Бакр ал Багдади, чиято стратегия доведе до небивал досега за подобна организация успех. Реално вината за съществуването на ИДИС носят и режимите в района и техните неправилни политики. Можем да кажем, че има две поколения радикали – създадените от ЦРУ през 1980те години и тези днес, които са продукт на местни сили и режими. Не е тайна, че когато Асад освободи над 4 000 радикали от затворите през 2012 година, те се присъединиха към ИДИС. Кои са хората, създали ИДИС още не знаем, но вината могат да си поделят редица личности.

Как се получава така, че една екстремистка организация разполага със стратегии, способни да формулират схема за водене на военни действия на три или четири фронта? Има ли вариант за „внос на мозъци“?

Разбира се има вариант за хора, които диктуват отвън – т.е. извън Ирак и Сирия. Но също така не бива да се подценяват качествата на Абу Бакр ал Багдади и неговите бойци. Тяхната боеспособност вече се доказва ако не в Ирак, то в Сирия, където се бият едновременно срещу сирийското правителство, сирийската опозиция и кюрдските части. Определено има чуждестранни бойци в редиците на ИДИС, но има е мнозина членове на местните племенни общности, живеещи на границата между Сирия и Ирак – провинциите Анбар и Дейр ез Зор. Те са добри воители и неслучайно както Хафез Асад в миналото, така и Башар Асад днес, гледат да не закачат племенните съюзи, като им оставят свобода на действие. Реално от 1963 година насам никой няма истински контрол над племената в Сирия. Тези хора – племенните водачи - знаят много добре какво правят, познават добре територията си – повече от всеки друг външен експерт.

Как се администрират завладените от ИД територии? Изтича ли някаква информация как живеят хората в тези земи?

Знае се добре какво е положението в сирийския град Ракка, който е под властта на ИДИС от 2012 насам. Редовно са извършвани убийства на активисти, медици и адвокати,

принадлежащи към опозиционните кръгове. Онези записи, които изтичат от Ракка са ужасяващи. Може да кажем, че територията на ИДИС е едно своеобразно кралство на ужаса. В Мосул сякаш е по-различна стратегията, макар да видяхме, че и там имаше екзекуции. В повечето пъти са убивани войници, не както в Ракка – цивилни. Но може да се смята, че ИДИС прилагат ужасяващи практики в контролираните от тях райони. Всяка провинция има представител, назначават от Абу Бакр ал Багдади, а на негово разположение има отделни части, отговарящи за реда в провинцията. Във всяко селище има религиозно съдилище, където се прилага личното тълкуване на ислямския закон от ал Багдади.

Каква е религиозната реторика на ИД?

ИДИС са салафистка организация, с анти-шиитски настроения. За тях шиитите са по-големи врагове от друговерците. Основната им цел е, разбира се, създаване на халифат – подобно на всяка джихадистка група. Под халифат те разбират именно територии, които те управляват и там властват религиозните закони по начина, както ги разбират те самите. Разбира се, биват убивани и сунити, които според тях не са „достатъчно верни“. Така например, беше убит един имам, който отказа да ги приеме за свои „господари“.

Преди няколко дни, на 29ти юни, екстремистите решиха да променят политическата реториката и да нарекат земите които контролират – Ислямска държава (ад-Даула ал-Ислямийя), а своя лидер – Абу

Бакр ал Багдади – халиф под името Ибрахим. Какво наложи тази промяна?

Датата е избрана символично – започваше свещения месец Рамадан и това се считаше за акт, който трябваше да бъде ориентиран към всички мюсюлмани по света. Ал Багдади придоби самочувствие. Той се обърна към уммата – мюсюлманската общност – и заяви „вярващи, елате в своята държава – тя вече е факт“. Това беше посланието. Реалността е друга, обаче. ИДИС завзеха много територия, която все по-трудно държат. Това не е тайна за никого, макар да не се говори открито в кръговете на джихадистите. Нуждата от обявяване на ислямска държава стана голяма – беше важно да се обединят силите около ИДИС. Също така, нека не забравяме, че макар и символично – т.е. не довели до промяна на граници засега – багерите на ИДИС минаха през граничните пунктове между Сирия и Ирак. Тази територия де факто стана територия на ИДИС. Определението беше нужно, тъй като пред ал Багдади седят две възможности: да основе и поддържа една ислямска държава или да направи най-голямата супер терористична организация.

Какво означава за арабите факта, че един човек, който е завършил теология в Багдад се е обявил за наместник на Пророка на земята?

Мненията масово сред арабското общество са заклеяващи ал Багдади като „луд“, а халифата за „измамен“. Титлата халиф не може да бъде взета от който и да е. Тя се дава. А

след Османската империя не е имало носител на титлата халиф. За арабите, масово, това е отживелица – нещо далеч от сегашното им битие, притиснато от липса на пари и съществуването на режими.

Абу Бакр ал Багдади, самопровозгласил се за халиф под името Ибрахим

Каква е крайната цел на тази държава-организация? Ще спрат ли със Сирия , Ирак и Ливан, ако успеят? Има ли набеязани цели извън Ирак и Шам?

За съжаление не можем все още да предвидим какво следва. Дали ал Багдади ще наречи разширяване на дейността на ИДИС, дали ще назове нови територии, които да бъдат ударени... Беше пусната карта, която претендираше, че показва „пет годишния план на ИДИС за завладяване на

части от Европа“. Тази карта беше пусната в интернет форуми и съдържа много невярна информация или измислената такава. Нямаме индикации откъм ръководството на ИДИС, че дейността им ще се разшири извън границите на Близкия изток. Това, разбира се, не трябва да успокоява анализаторите и държавите, граничещи с Ирак. ИДИС са силна организация и имат възможност да покажат още сили.

Какво мислят другите арабски държави за ИД? Някой изявил ли е желание да признае тази територия за ново държавно формирование?

Не бива да се мисли, че околните арабски държави гледат с одобрение на ставащото в Ирак. Йордания и Саудитска Арабия са страни, попаднали в списъка на ИДИС за директно нападение. Преди седмица в интервю за пакистанско издание, един от лидерите на организацията заплаши, че Саудитска Арабия „ще бъде унищожена“. Разбира се, това ще стане трудно – може би е невъзможно. Но със сигурност няма да е лесно на съседните на Ирак държави. Вече имаше няколко нападения срещу саудитски гранични пунктове, завършили неуспешно за нападателите. Интересното е, че те дойдоха едновременно откъм Ирак и Йемен. Дали са координирани атаки, все още не знаем. Другата държава, която е под заплаха от атаки на ИДИС е Йордания. Там, обаче, възпиращи сили са други джихадисти, които не поддържат ИДИС. Ситуацията в Хашемитското кралство е много заплетена, а армията се опасява, че границата с Ирак е нестабилна. Все още иракската армия не е успяла да върне контрола си върху пунктове с Йордания, а това е притеснително.

Началото на юли ни донесе обрат във военните действия в Ирак – кюрдите завзеха Киркук, а правителствената армия на Ирак е на път да установи контрол над Тикрит. Има ли разколебаване в устрема на ИД?

Завзели е неточно да се каже – Киркук не е падал изцяло в ръцете на ИДИС, където традиционно кюрдските сили са най-силни. Властите в Иракски Кюрдистан изчакваха да видят дали иракската армия ще удържи позиции, но реално те се изтеглиха и от Киркук, което притесни кюрдите от възможността ИДИС да настъпят към града – той представлява цел за тях, макар и не главна. Засега ИДИС избягват сериозен сблъсък с Иракски Кюрдистан и това личи от действията им. Предпочитат да задържат територията между Мосул и Алепо и Мосул и Багдад. Иракската армия ще изпита много трудности в това да удържи Тикрит. Не само заради радикалите, но и заради местното население, готово да саботира всяко действие на Малики. Да не забравяме, че Тикрит е родният град на Саддам Хюсеин и някои от най-видните членове на управлявалата до 2003 година партия Баас. Наблизо е и град Самарра – родно място на Абу Бакр ал Багдади. Така че населението в тази област би пречило на централните сили в подготовката им за офанзива. Трябва да следим и онова, което се случва в провинция Анбар и специално в град Фалуджа. Там Малики вече използва касетъчни бомби и експлозивни варели, което още повече нагнети местните хора в отношението им към централната власт в Багдад. Да, засега има малък застой в експанзията на ИДИС, но в никакъв случай не е разколебаване – да не

забравяме, че организацията действа и в Сирия, където в провинция Дейр ез Зор все повече установява властта си.

Какво се случва на сирийския фронт на ИД? Как изглеждат позициите на екстремистите там?

В Сирия ИДИС имат повече проблеми, отколкото в Ирак. На първо време радикалите воюват не само със Свободната сирийска армия и опозицията, но и срещу Фронт ал Нусра, Ислямски фронт и силите на Асад взети заедно. Ислямски фронт и Нусра са сили, които ИДИС не могат да пренебрегнат – ИФ имат два пъти повече бойци от ал Багдади. Засега най-силен контрол ИДИС имат в провинция Ракка и в самия град Ракка. Водят се сражения в Алепо и Дейр ез Зор. Силите на Асад пък бомбардират всекидневно тези градове, което причинява и сериозни цивилни жертви. Сирийските бунтовници могат и реално да се възползват от ситуацията в момента, тъй като заради засилването на властта на ИДИС в Ирак, много шиитски бойци от Сирия се изтеглят към Багдад. Това отваря възможност на Свободната сирийска армия да върне позиции и да се прегрупира. Хизбулла, верният съюзник на Асад, вече изпрати 1000 души, които да заместят другите шиитски бойци, но това не е достатъчно, за да попречи на ССА и съюзните им сили да напреднат, докато се водят сражения в Ирак.

Има ли взаимодействие между правителствени сили и опозиция, когато се атакуват цели на ИД?

Няма данни за координация между ССА и асадистките сили. Имаше подобен план в края на 2013 година, но до момента не се виждат подобни акции.

Защо екстремистите избягват да се бият с ирански части? Шиитите не са ли основен противник на тази „праведна“ армия? Възможно ли е премиерът Малики да поиска военна интервенция от страна на Иран в Ирак? САЩ биха ли допуснали подобен сценарии?

Темата за конфронтацията между Иран и радикалите като ИДИС е много обсъждана тези дни. Мнозина анализатори смятат, че Иран стои зад финансирането на някои организации, готови да ударят Саудитска Арабия – вечният враг на Техеран. Реално ИДИС не отправят заплахи към Иран, а отделни шиитски групи и изобщо „шиитското присъствие“ в Ирак и особено в Сирия. Но няма нападения върху ирански гранични постове, каквито видяхме край границата на Саудитска Арабия, Сирия и Йордания. Премиерът Малики е съюзник на Иран, поддържа много близки отношения с аятоласите. Иран изпрати и сили, които да тренират иракски милиции. Но засега едва ли ще има намеса във военно отношение от страна на Техеран. Щатите, всъщност, в момента координират действия с Ирак и Иран едновременно. Разговорите между Вашингтон и Техеран са много активни от юни насам.

Президентът Обама увеличи американското присъствие в Багдад до над 500 души. Има ли изгледи тази цифра да получи някоя и друга нула след себе си?

Възможно е да бъдат изпратени още 600 американски военни в Ирак, главно в Багдад. Засега Обама не е споменавал за изпращане на още американски сили. В действителност, САЩ нямат голяма възможност към момента да поддържат повече сили в Ирак, както в миналото. Това не означава, че няма да има нанасяне на удари с помощта на самолетоносачите, които се намират в Персийския залив.

В момента ИД се финансира от собствените си петролни кладенци в Централен и Северен Ирак. Може ли тези приходи да обяснят цялостния размах на екстремистката дейност? От къде другаде идват пари?

Не – приходите от завзетите петролни полета в Ирак не биха могли да поддържат тези сили, които ИДИС има в момента. Организацията има няколко източника на финансирани, според докладите – кръгове в Саудитска Арабия, Катар, племенните общности в Ирак и Сирия, а също и иракчани в чужбина. Важно е да се спомене и, че ИДИС контролират някои полета в Дейр ез Зор, Източна Сирия. Да не забравяме и иззетите над 400 милиона долара от банката на Мосул след падането на града в началото на юни.

Много хора са склонни да обвиняват Саудитска Арабия, както и САЩ във финансиране на ИД. Възможно ли е такова взаимодействие?

Съмнявам се, че има координирани действия. Щатите имат голям проблем с ИДИС, Саудитска Арабия също. Някои кръгове в кралството финансират радикалите, но за държавата тази група е изключително опасна, а и несъвместима от гледна точка на идеология. Както се спомена – можем да кажем, че има различни групировки: онези, създадени от ЦРУ през 1980-те и тези днес – които съществуват не без участието на местните режими в арабските държави.

Как се вписва подновената офанзива на Израел в цялостната картина на нестабилност в Близкия Изток? Можем ли да кажем, че Тел Авив се възползва от липсата на силен съсед, който да окаже натиск за спиране на огъня в Газа?

Интересен и важен въпрос. Свидетели сме на ожесточени бомбардировки над Газа - само за 12 юли те са били над 200! Но какво може да иска Израел от цялата тази история? Определено Бенямин Нетаняху, премиерът на Израел, е войнолюбива личност, която умее да използва добре емоциите сред голяма част от населението. Поводът този път беше ужасното криминално деяние с отвлечането на три момчета в околностите на Йерусалим. Вместо, обаче, да последва най-очевидното - процес, разследване - то властите в Тел Авив решиха да обвинят напосоки вечния си враг Хамас. Последва разрушаване на къщите на заподозрените, а Нетаняху публично призова за "отмъщение" - това отключи вълна от ксенофобски прояви и нападения, а войници на своя глава започнаха да стрелят по палестинци, макар и граждани на Израел. След това започна увеличаването на напрежението с Газа, за пореден път и размяната на удари. Трябва да отбележим, че Хамас отвърна

на удар, а не нападна. Важно е да го отчетем заради мейнстрийм медиите, които отразяват по начин, оставящ читателя или зрителя, че Израел се отбранява за пореден път от страшните палестинци.

Дали Тел Авив се възползва? Може би да. В момента Близкият изток е в процес на разместване на пластовете, а враговете на Израел към момента са заети с вътрешните си борби. Но от друга страна не знаем колко реално е била силна съпротивата относно действията на Тел Авив спрямо палестинците от съседните държави като Сирия и Йордания, примерно. Египет, пък, винаги е стоял встрани реално. При всички положения Израел пробва търпимостта на световната общност, но и на своите опоненти и по опасен начин. Икономическото положение на еврейската държава никак не е цветущо, а Нетаняху изпада във все по-голяма изолация. Какво цели точно с ударите върху Газа, ми е трудно да си представя, предвид моментното състояние на геополитическата игра в Близкия изток.

Какво очакваш да се случи до края на лятото? Може ли да се водят някакви решителни действия в Ирак и Сирия предвид настъпването на горещините?

Военните действия в Ирак и Сирия няма да спрат, нито ще бъдат по-малки. Можем да очакваме офанзива на иракската армия, както и въздушни удари в координация със сирийските военновъздушни сили, американски сили и части от Иран. Също така, можем да очакваме обявяване на кюрдска независимост в северната част на Ирак, където вече действа автономия на Иракски Кюрдистан. Турция вече влезе отново в преговори с PKK, което говори, че отново се разместват пластовете. Смятам, че и през лятото силите в

Сирия ще останат както са в момента, като фронтовите линии може би ще се изместват с малко. Определено ИДИС ще опитат да стъпят по-здраво в Сирия, а ударите срещу йордански и саудитски части ще се увеличат.

КАРТАТА, КОЯТО ИДИС МРАЗИ

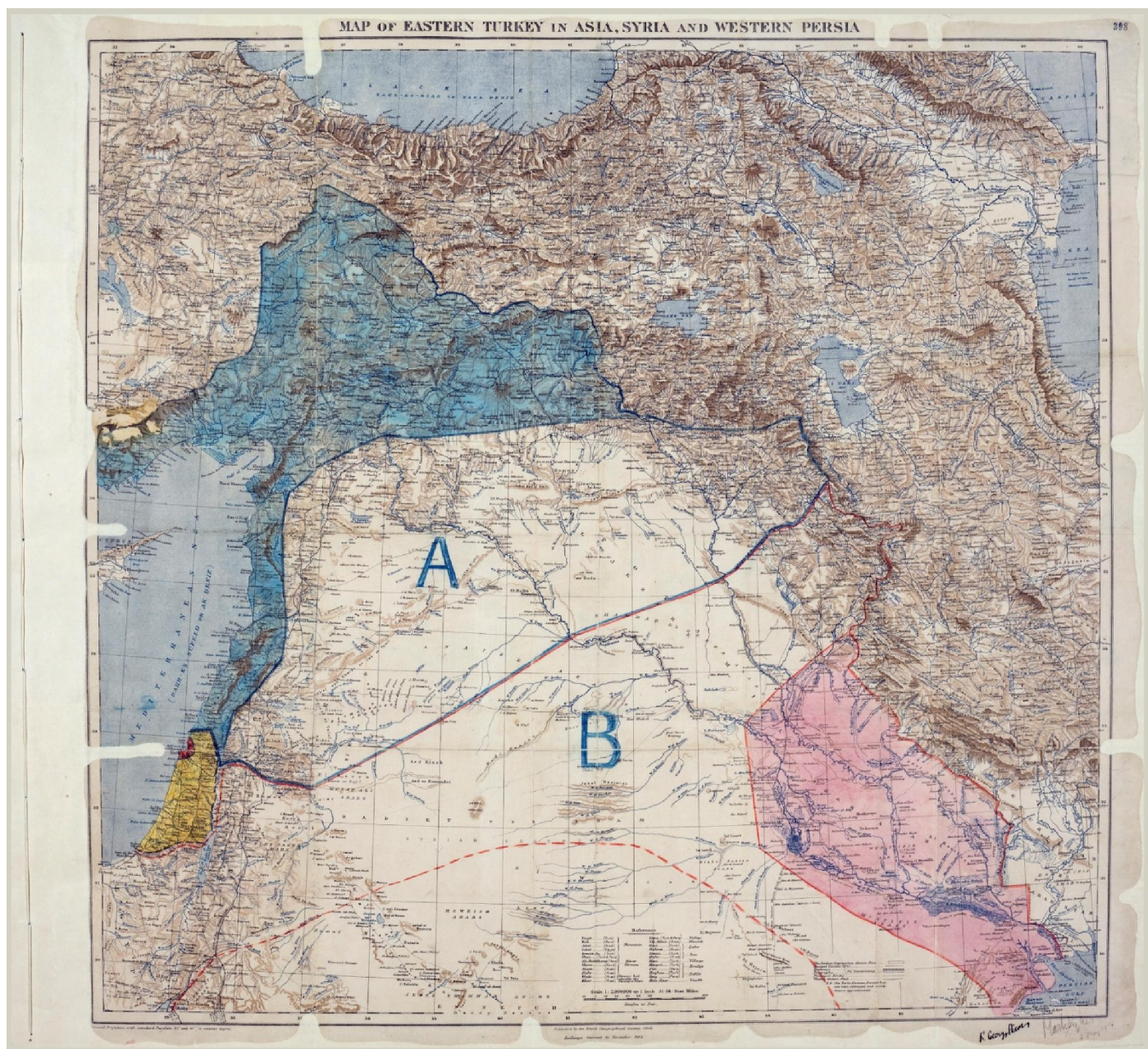
Когато джихадисти от ИДИС (Ислямска държава в Ирак и Сирия) пуснаха в Туитър снимка на булдозер, разрушаващ граничен земен насип, бележещ границата между Сирия и Ирак, те обявиха, триумфално, че са унищожили границата „Сайкс-Пико“. Препратката към Англо-френското споразумение от 1916г. За подялба на Близкия Изток може да изглежда странно за мнозина, като се има предвид, че идва от радикална група, която се бори едновременно срещу правителствените сили на Башар ал-Асад в Сирия и Нури ал-Малики в Ирак. Но в това джихадистки групи да черпят сили от плодородното историческо въображение и старото чувство за мъст спрямо Запада няма нищо ново.

Територии, контролирани или атакувани от силите на ИДИС към края на юни, 2014г.

Това символично действие от страна на ИДИС срещу вековната имперска подялба демонстрира до каква голяма степен една от най-радикалните групи, сражаващи се днес в Близкия Изток е закърмена с мита за доколониалната невинност, която се изразява в османската и сунитска власт над една непрекъсната територия, простираща се от Северна Африка до Персийския залив, власт, под която шиитите добре знаели своето място (И действително арабското име на организацията – ал Даула ал Исламия фил ирак уа ал Шам – е натоварено с идеята за един по-обхванен Левант (ал Шам), който надхвърля наложените от западните сили, съвременни граници в региона.

Но защо е толкова важна тази спогодба между Сайкс и Пико? Една от причините е, че тя се разполага във времето, за което мнозина араби смятат, че бележи началото на голямото предателство от страна на западните сили спрямо тях, датиращо от разпокъсването на Османската империя, минаващо през създаването на Израел и достигащо до Войната в Ирак от 2003г. Споразумението Сайкс-Пико, кръстено на двамата дипломати, които го подписват, е сключено тайно, със съгласието на Русия на 10ти май, 1916г. с цел да раздели арабските провинции на Османската империя на британска и френска сфери на влияние. То определя бъдещите зони на влияние на всяка от двете Велики сили, в случай на победа на Тройната Антанта над нейните опоненти от Централните сили. Според първоначалната спогодба, на Великобритания се падали териториите между Средиземно море и р. Йордан, Трансйордания и Ирак, заедно с няколко анклава, с ред които пристанищата Хайфа и Акра, докато Франция получавала югоизточна Турция, северен Ирак и целите Сирия и Ливан, Русия трябвало да получи Истанбул, Дарданелите и отоманските територии в Армения.

Разделението на Близкия Изток според спогодбата Сайкс-Пико, 1916г.
 Зона А е сферата на френско влияние, Зона Б - на британско;
 Розовата територия е под директен британски контрол, а синята – под директен френски. Палестина отвъд Йордан е обявена за зона под контрола на ОН.

Според договорът от Сан Ремо (1920г.), който надгражда върху договореностите постигнати от Сайкс и Пико, Западните сили били свободни да определят държавните граници в тези територии., Междудържавните граници, с Ирак, образуван чрез сливането на три османски вилаета – Мосул, Багдад и Басра, били санкционирани от ОН с

даването на Франция на мандати да управлява Сирия и Ливан, а на Великобритания – да управлява Палестина, Трансйордания и Ирак. В границата между френската и британската зони била включена и пустинята Анбар, която бе прегазена от булдозерите на ИДИС този месец.

Англо-френското споразумение остава в сянка повече от година и предизвиква фурор сред арабските лидери, когато клаузите му стават публични благодарение на болшевиките, които публикуват всички споразумения, в които участва Руската империя. През юли, 1919г., събранието на Сирийския конгрес настоява да се дадат „всички свободи и пълната независимост, която ни беше обещана.“ Картата прекроява, без да се съобразява с желанията на арабските лидери, политическите граници в региона и дава възможност за налагане на нов, про-западен контрол върху местното население. Споразумението, също така, противоречи на обещанията, които британския представител в Кайро сър Хенри Макмеън дава на владетеля на Мека шарифът Хюсеин, че ще получи арабско кралство в случай на османски разгром. Всъщност, обещанието, което е засвидетелствано в кореспонденцията между Макмеън и шарифът в периода юли 1915 – януари 1916г. Остава доста неясноти около границите на бъдещото арабско кралство и в следствие те се използват за да бъде отказано предаването на Палестина на арабите. Макмеън изключил от бъдещото арабско кралство части от Сирия, „разположени на запад от Дамаск, Хомс, Хама и Алепо, за които не може да се каже че са изцяло арабски“. Тази клауза води до продължителни и тежки дебати дали Палестина, която Великобритания обещава да даде на евреите по силата на Декларацията „Балфър“ от декември 1917г., влиза или не в териториите, западно от вилаета Дамаск.

Джордж Хабиб Антониус (1891-1942г.), историк и писател от ливано-египетски потекло, един от първите изследователи на арабския национализъм.

В своя доклад от 1922г., Уинстън Чърчил настоява, че „цяла Палестина, западно от р. Йордан, трябва да бъде изключена от обещанието на сър Хенри Макмеън“. Но арабските автори, сред които и Джордж Хабиб Антониус, спорят с хирургическа точност за това, че Палестина не е сред териториите, изрично изключени по силата на договорката „Хюсеин-Макмеън“. Тезите на Антониус са подсилени и от факта, че поредица

британски правителства отказват да публикуват кореспонденцията между Макмеън и шарифа. Злесъчиненото и

географски неточното обещание, което сър Хенри прави на арабския лидер е прекалено срамно за да бъде предадено на публичните среди. Това става едва през 1939г., когато Антониус вече е публикувал своя версия на кореспонденцията, сглобена от достъпни арабски източници в книгата си „Арабското Пробуждане“ (1938г.)

Парадоксално, още докато се подписва споразумението Сайкс-Пико, една друга линия в британската политика търпи развитие. Тя е насочена към освобождаване на всички арабски земи в Близкия Изток, макар и под британска опека. Британците контролирали Египет от 1882г. и от тогава преследвали обединение на арабите. От там идва и подкрепата и насърчението, оказани от британска страна за шарифа на Мека, чийто синове Файсал и Абдулах повели

арабския бунт срещу Османската империя. Всъщност, британските „арабисти“ Макмеън, сър Гилбърт Клейтън, шеф на военно разузнаване в Кайро , а заедно с тях и Т.Е. Лорънс, поемат ръководна роля при освобождаването на арабските провинции, като в процеса насърчават създаването на местни правителства, което е в рязко противоречие с идеите на спогодбата Сайкс-Пико. Докато британските войски напредват през Египет в посока Сирия, те се въздържали да окупират по-големите градове, давайки шанс на Файсал и Абдулах да ги окупират и да запазят легитимността на арабското движение. Завземането на Дамаск от британците през 1918г. е най-яркия пример. Както посочва израелския учен Ейал Зисер, „целта е да се създаде ситуация, при която тези градове и области да бъдат дефинирани като освободени от арабите, които след това биха имали право на законна претенция.

Полковник сър Марк Сайкс, шести баронет Следмъри, (1879-1919г.) британски пътешественик, военен, дипломат и специалист по въпросите на Близкия Изток.

Сър Марк Сайкс, съветник по проблемите на Близкия Изток на държавния секретар лорд Кичънър, който подписва спогодбата Сайкс-

Пико с френския дипломат Франсоа Жорж Пико, е по-скоро франкофил, в сравнение с „арабистите“, за които смята, че могат сериозно да навредят на англо-френските отношения. С оглед на катастрофалните човешки загуби, които Франция понася на Западния фронт (с над милион повече от британските), както и предвид провала на кампанията в Галиполи, Британия, чувствал Сайкс, трябвало спешно да ухажва своя съюзник. Франция можела да отправи исторически претенции спрямо Леванта, датиращи още от XVI век и да посочи протекцията, която кралство Франция давало на маронитите от 1649г. насетне. Тази протекция била задействана през 1860г., когато Франция изпраща експедиционен корпус от 6000 души в Ливан, с цел да предпази маронитите, от масовите кланета, на които те станали жертва по време на конфликта им с друзите.

В крайна сметка, надеждите на „арабистите“ за самостоятелно арабско кралство под наставлението на Великобритания била стъпкана от френските амбиции. Струва си да се отбележи че Мосул, който наскоро бе завзет от силите на ИДИС и сунити от армията на Малики, бил разменна монета в колониалната борба между Франция и Англия. В хода на кървавата и скъпо-струваща Месопотамска кампания (1915-18г.), британците успели да се утвърдят в Ирак и по време на визита в Лондон, президента на Франция Жорж Клемансо се съгласява британците да получат Мосул и Палестина (която се предполагало да попадне под международен контрол), а за сметка на това Франция да получи немските дялове в Иракската нефтена компания.

Въпреки че Лорънс завел Файсал в Париж по време на мирната конференция през 1919г. и уредил арабския лидер да се срещне с министър-председателя Лойд Джордж, неговия план за единно арабско кралство със столица Дамаск бил обречен. През юли, 1920г., четири месеца след като Файсал става крал на Сирия, френските войски завземат Дамаск, прогонват го и налагат форма на директно управление, което продължава докато британската армия,

подкрепена от бойците на Свободната френска армия, не отстраняват колониалното правителство през 1941г. Британските претенции че Франция нарушава клаузите на спогодбата Сайкс-Пико с обхвата на френския контрол остават на заден план заради установяването на британски контрол върху Палестина, Трансйордания и Ирак (където Файсал управлявал като крал под егидата на британския мандат).

Файсал и неговата делегация по време на конференцията в Париж.
Лорънс Арабски е вторият от дясно на ляво на средния ред.

Чрез формалното премахване на иракско-сирийската граница, ИДИС се надяват да възродят спомените от османската епоха, преди „изкуствените държави“ да бъдат създадени за удобство на европейските сили, време, когато граничните области били размити, а традициите на исляма

били признати от всички. Фаталната грешка на тази утопия, освен очевидната историческа неточност, се крие в неспособността на ИДИС да отчетат схизмата между сунити и шиити която предшества с много векове интересите на Западните сили в региона. Иракските племена, вечна опозиция на всяко правителство започват да приемат шиизма в края на XVIII и през целия XIX век. Въпреки това лидерите на ИДИС се опитват да развеят знамето на някакъв предимпериалистически джихад, който да разгроми западните сили и да ги прогони от региона. Джихадистите получават широка подкрепа от сунитите, притискани от подкрепяното от шиитите правителство на Малики, което наследи Саддам Хюсейн, както и от бруталността на властите в Дамаск. Що се отнася до влиянието, което външни сили оказват на процесите в двете страни, то динамиката идва по-скоро от противоборството между Саудитска Арабия и Иран, отколкото от намесата на Западните сили.

Малис Рутвен

Какво се случи в Украйна?

Интервю с Румяна Михнева

Проф. Румяна Михнева е доктор на историческите науки. Автор на книги по История на Балканите, Русия и Украйна и учебници за средните училища. Преподава в български и европейски университети, води майсторски класове по културно наследство и туризъм. Работила е за научни комитети на ЮНЕСКО и проекти на българското президентство, свързани с подобряване на взаимоотношенията между страните в европейския Югоизток.

За много хора в България не е съвсем ясно от къде идва противопоставянето между украинци и руснаци. Нова ли е тази конфронтация или има по-дълбоки корени?

Странен въпрос, не било ясно?! Имате предвид сегашната криза или става дума за историческото развитие на т.нар. „Диво поле“?

Днешната конфронтация е с ясен генезис (идеологически и геополитически обусловен). Историческото развитие на даде територия или държава, дори и със сложна социална и културна стратификация, не предполага това, което днес се случва – пълен отказ от дискусия, никаква чуваемост между власт и част от население, избиване на мирни граждани, мобилизация на младежи на по 18 години, за които войната е и смърт и компютърна война, участие на напълно незаконни формирования от наемници, стотици хиляди бежанци както и цял арсенал от международни протекции и стъпки близки до шантаж.

Войната не винаги е изход, когато се създава държава в територия с разноезично население или с население, което е свързано с различни култури традиции. Винаги има политически механизми за диалог и запичане на взаимните интереси, гарантиране на права. Различията, изведени днес до абсурд, са търсене на индулгенции за грешни политики или арогантна реализация на политически проекти, които трудно може да бъдат отъждествени с евроатлантическите ценности, които следва да защитаваме в обединена Европа, към която Украйна вече **де юре** е асоциирана. Случващото се там е деморализиращо и неетично и никакви аргументи в подкрепа не могат да имат правна или друга основа. Казвам това, за да е ясно, че съвсем повърхностното изброяване на някакви исторически моменти, не е обяснение на днешния конфликт, не е оправдание за днешния конфликт.

Територията на Северното Черноморие, наричана „Диво поле“ след като се разпада Златната орда остава ничия земя – буфер между централизиращата се на север Московска държава, южното Кримско ханство, дребните разпръснати татарски орди – Едисанска, Буджакска и др., а след XVI век и Полша, която се е обединява с Литовското княжество. Териториално последната има отношение и към няколко града по десния бряг на Днепър, при това градове с висока степен на самостоятелност, управлявани по т.нар. Магдебургско право. Част от традициите на „майданите“ са свързани както с правата, които упражняват техните граждани, така и с различните форми на самоуправление на казаците. През XVII, XVIII и XIX век, Дивото поле постепенно става част от Московската държава, впоследствие империя, развива се като водещ руски регион. Северното Причерноморие става житницата на тази част на света, през съветския период именно в Украйна се развива най-

модерната индустриална инфраструктура, военната, космическа, енергийна. В неговото демографско, икономическо и политическо развитие има един единствен фактор това е визионерството на руските държавници и инвестициите на СССР и Русия.

В края на XIX век бумът на национализмите в Европа е свързана с редица сходни и манипулативни идейни платформи и проекти като този за „украинството“. Той се изгражда по подобие на илиризма на хърватите, македонизма на днешните македонци на базата на религиозните и езикови различия. Става дума за една малка част от периферията на днешна Украйна и граничните с нея земи на Австро-Унгария на нова т.нар. „украинска нация“. Започва активно приватизиране на част от историческото минало на руснаците, изкуствено развитие на нови езикови норми, догматично търсене на „чистота“ на традиции, език, култура – смехотворно е в една територии, където етносите и религиите са премесени на семейно ниво. Смешно докато не стана страшно с претенциите си близки до тези на Третия Райх. Да не навлизам в подробности – най-лесно е да се посочи примерът с македонската нация и език. В западните региони на Украйна, които са присъединени трайно към СССР след войната започва именно този проект, първоначално през 20-те години, впоследствие след разпадането на СССР. Арогантно и целенасочено се гради новата идентичност на „украинската“ нация.

Сега на фона на конфликта се извеждат редица моменти на съществуващото етнорелигиозно противоборство, но такова има най-вече в контекста на военни или международни конфликти и Втората Световна война. Фактът, че след разпадането на СССР в една малка част от Украйна,

получилата за първи път право на независимо развитие, избухват днешните трагични страсти се дължи действително на наличие на потенциал за политическа манипулация на етнорелигиозна и идеологическа основа на част от населението. Става дума за униати и наследници на крайно-радикалната националистическа и свързана с репресии срещу евреи поляци, руснаци, партизани организация на Степан Бандера. На фона на естествения патриотичен подем на една млада и незряла общност каквато е украинското общество, получило свобода да гради, но нямащо достатъчно добре формирана нито национална идея, нито национален елит, който да води процесите, да се развият днешните деструктивни процеси е било естествено, макар че не и единствен възможен вариант. Без да има обединяваща и държавнотворческа национална идея нова Украйна тръгна да реализира своя проект като заложи както в Македония не на единението, а на конфронтацията с една по численост огромна своя съставна част – рускоезичното и дефиниращо се като руско население на част от територията си – на левия бряг то е компактно, но го има по цялата територия на държавата.

Ако трябва да обобщя, макар, че с две думи е трудно, ще кажа – имало е предпоставки за днешния конфликт, които са били умело използвани от геополитическите играчи, имащи политически и икономически интереси в региона.

Между историческата област Украйна и съвременните граници на държавата с това име съществува сериозно разминаване. Как и кога се полагат границите на съвременна Украйна?

Всеки може да направи справка в Уикипедията – днешна Украйна е творение на Ленин, Сталин и Никита Хрушчов. Ако болшевиките не бяха създали Украинската съветска република днес нямаше да има никаква „незалежна“ Украйна. Съвременна Украйна в границите, в които я завари кризата е утвърдена с подписания Договор за разпускане на СССР , известен като Споразуменията от Беловежката гора.

В Червено територии, контролирани от Донецката република. В Розово: Територии, контролирани от Луганската република; В по-тъмно жълто: Територии, които правителствените войски са отвоювали от бунтовниците.

Защо се стигна до конфронтацията в Луганска и Донецка области? Какво искат хората в тези територии?

Какво искат ли – зачитане на демократични права – право на свободно изразяване на роден език, право на образование и пр. ,т.е. основополагащи права, които властите от Киев в деня, в който овладяха държавните институции по съмнителен и неконституционен начин обявиха като неправилно предоставени и противоречащи на предстоящата „унификация“, т.е. като нещо което ще бъде отнето. Тук става дума и за правата на 250 000 българи, за които въобще мълчим в момента и предполагаме, е ще ни се размине. Не става дума за десетки или стотици хиляди, а за милиони руснаци или рускоговорящи жители на държавата, които бяха обявени за хора втора категория.

Подобна репресивна практика имаше и има и в Естония и Латвия, но чувствителния към правата на различни малцинства от по-нисък количествен порядък порядък ЕС и Съвет на Европа, в случая мълчат. Същевременно цялата украинска пропаганда почна огромен натиск върху умовете и душите на хората от Изтока с претенции да се оневинят хора, които са воювали срещу руснаците, избивали евреи поляци и арменци. Конфронтационното поведение бе неразумно и агресивно. Да се приеме покорно фактът, че ще ти отнемат гражданските права и историческата памет не е лесно и не се и случи – Изтокът се надигна и бе заклеймен като „серапатистки“, а мирните искания за равнопоставеност и граждански права подведени под понятието „терористични“. Подцени се потенциала на Изтока. Позицията ми не е про-руска, про-украинска или в полза на

Донбас. Позицията ми следва логиката на събитията – една политическа доктрина за „унификация“, за един народ-един език стана доминираща окончателно след 21 януари, макар да бе озвучавана и преди това. Хората и в Крим и в Донбас изтръпнаха от ужас. Не те провокираха последващите събития. Те бяха нарочени за жертва на гнилия национализъм на триумфиращата тълпа, дори не на политиците, а именно на тълпата.

Редно ли беше Русия да се ангажира с поддръжката на анти-правителствените действия в Украйна?

Въпросът Ви в този му вариант не ми харесва. Но ще пропусна обясненията за това как и кой дойде на власт след Янукович, кой какво подписва, договаря и уверява. Янукович бе измамен и прогонен от Киев с подкрепата на силните на деня. Легитимността на новата власт бе съмнителна, но в името на намиране на решение в кризата днес е призната. За това и понятията „терористи“ „анти-правителствени действия“ вече не са актуална лексика дори в медиите. Промяната настъпи доста бързо през последните дни. Днес дори президентът Порошенко иска преговори с „опълченците“. Но да попитам как именно Русия се е ангажирала?! Вкарала е войски, избива със забранени фосфорни бомби и други военни техники мирни жители, обявени за „терористи“, обстрелва жилищни райони, болници училища детски градини?!. Моля Ви, Русия е тикана да се ангажира, за да се докаже априори заклеямената руска агресивност. Ако се е ангажирала, то това е с приемане на стотиците хиляди бежанци, които вчера видяха вече и десетките кореспонденти на чужди медии най-сетне

проявили интерес към казуса „Антитерористична акция“ в присъствието на ОБСЕ. Това е в момента ангажирането на Русия. САЩ за един свой гражданин могат да потъпчат правото на друга страна, това е тяхната държавна доктрина. Русия се опитва с инструментариума на международните институции и организации да защити живота на руснаците от граничните области, които са част от „подаръците“ давани от съветските велможи след 1918 година на Украйна.

Защо му е на Путин Кримския полуостров?

Хич и не му трябваше – създава огромни финансови трудности, но за защита на руските, на интересите на Руската федерация като държава – да, Крим бе нужен. Другата голяма провокация на новите власти на Киев бе да заявят, че ще прогонят руснаците от Севастопол – нагло и тъпо изявление, друга формула не мога да намеря. Крим е руски от 18 век, Крим е славата на руския флот, Крим е опорната база на руското присъствие в Черно море, Кавказ и Балканите.

Крим е придаден към Украйна с един волунтаристки акт на Хрущов. Руските юристи ясно доказаха, че той е бил противоконституционен, т.е. незаконен, но западните политици го приемат т.е. одобряват интригите на Никита Хрущов, които имат за цел да получи на един пленум гласовете на партийните босове от Юга като им дари Крим! Одобряват този акт на един самозабравил се съветски партиен вожд, а не приемат референдума, волеизлиянието на местните руснаци – поколения живели там!

Така че Крим е нужен не на Путин, а на Русия. Без военноморска база в Черно море политическото присъствие в региона би станало хипотетично, а отбранителната ѝ мощ свита под санитарния минимум.

Путин прие този акт, защото не може да се откаже на хората от полуострова правото им да се защитят. Подскоците по Майдана и виковете „москалы на ножи“, както се разбира не са най-добрата перспектива. Погромите на Десния сектор вече бяха факт, в западните области превземаха насилствено полицейски участъци, прокуратори, палеха православни храмове, направен бе опит за вземане на Киево-Печорската Лавра. Към края на януари никой не си спомняше вече първопричината за Майдана, която имаше основания. Руснаците бяха наречени „изгой“ – роби (Яценюк), искаха да използват срещу тях ядрено оръжие (Тимошенко). В такава ситуация да очакват с преклонена глава бъдещето си би било равнозначно да се превърнат сами в хора без достойнство, а това са поколения, пазещи спомена за воинската слава на руския флот. Нямаше как това да се случи, не и в Крим, не и с това е население. Те просто казаха на Русия – идваме си у дома. Путин какво, трябваше да каже не ли?! Я си представете утре в Скопие ревнат искаме си да си се върнем в България...ще им откажем ли? Няма начин. Да това е историческа драма, да създава формални международни проблеми, но морално е оправдано. Присъединяването на Крим – не е аншлус, не е анексия, това е просто нормален процес на изправяне на една историческа несправедливост следствие от една отричана от западните демокрации партокрация – съветската. Този факт трябва да бъде преглътнат. За властите в Киев – това е огромен провал, за онези, които искат Русия да изчезне от региона на Черно море – също, но

за руснаците от Крим – щастие, а за Русия – разумен макар и противоречив държавнически и морален акт.

Съществуват ли руски апетити и към други части от Украйна? Да очакваме ли републики Луганск и Донец така, както стана в Абхазия и Осетия?

Знаете ли питам се какво значи „руски апетите“ – елементарно е, защото не Русия провокира събитията нито на Майдана, нито на Изток. Ако има апетити, то те са на новите власти в Киев – за превръщане на населението в двете области в залог на техните икономически договорености тези земи да се превърнат в „Клондайк“ за фирмите, добиващи шистов газ. Така, че други са „гладните“ за територии, не Русия. Сравнението с Абхазия е неуместно, макар, че доста журналисти, които познават повърхностно конфликтите го говорят – не Русия, а Саакашвили започна да убива хората на място. Това впрочем му костваше и влизането в НАТО в онези години. Тогава френският президент Саркози е умолявал Путин да му даде поне два дена време, за да укроти грузинците, а лично Меркел е възразила за влизането на Грузия в Алианса – междувременно явно доста неща са се променили. Както и да е, тогава Русия защити населението в двете области. Докладите на няколко международни инспекции така и не можаха да скрият факта, че там нападението и началото на конфликта е свързано със самозабравилия се диктатор от Тбилиси, който искаше да се докаже като велик вожд ала чичо Сталин, а се провали.

Москва си позволи да използва реториката, че се намесва за да спаси Украйна от неофашизма. Не е ли парадоксално подобно твърдение, предвид факта че именно в Русия неофашистите са най-голям процент спрямо страните в Европа?

Москва може да си позволи всичко, не не е допуснала крайнодесни формирования да гласуват в Думата и ръководят страната. Десни радикали има навсякъде по света и в традиционните стари демокрации, но не им са дева достъп до властови ресурс и дейността им се контролира. Така че въпросът е манипулативен, а дали са повече или по-малко бих запитала какви са официалните статистики, с които разполагате. В Москва има изстъпления на расистка основа, но се преследват от властите. Мнозина от участниците в акциите „Бял вагон“ са арестувани. Част от лидерите на фашизоидни организации са осъдени и в затвора – популизмът на неофашистите е заразителен, но ако има силна власт може да бъде контролира. В Украйна той се подкрепя и използва срещу останалите жители. Това именно твърдят руските политици и срещу това се вдигнаха хората от Донбас, за да опазят живота си.

Украинците изглежда са раздвоени между евентуално бъдеще в ЕС и оставане в една по-неутрална орбита спрямо Евросъюза и Русия. Каква външнополитическа линия се следва в момента, според Вас?

В момента ръководството на Украйна изпълнява зададения от ЕК път – присъединяване като налага на украинците, трудно осмислящи какво ги чака, заробващите условия на договора

за асоцииране. Но трудно може да се каже, че дипломатическата ѝ активност са задава от Брюксел, тясното и сътрудничество с САЩ е декларативно видимо.

Защо стана така, че украинците си избраха за президент един олигарх без ясна политическа ориентация, 1/3 от чийто бизнес е позициониран в Русия?

Избори се правят с пари и медийна пропаганда – Порошенко имаше и двете, а политическата му ориентация се задава не от онези, които купуват бонбоните му, а от онези, на които е донасял както стана ясно тези дни от публикации на Уикилийкс.

В западната историография съществува изречение „gunboat diplomacy“ свързан с употребата на груба сила за налагане на политически решения. Дали вече не сме свидетели на нов тип външна политика - „GAZPROM diplomacy“?

Игра на думи без същностно покритие – може да предложи по-точното GAZ diplomacy, защото не ГАЗПРОМ е водещия играч в кризата в Украйна, но тръбите на газта, находищата под Славянск са вече с чужди концесионери, с чужди управляващи, това е **де юре** зона на големите американски концерни.

Какво предвиждате да се случи в Украйна? Ще има ли победители или всички ще са в лагера на победените?

Не съм Ванга и не гледам на карти на Берсулскони – губещи сме всички в момента. Победата, чиято и да е ще е пирова, ако не бъде трансформирана в нов сериозен геополитически проект, какъвто впрочем Москва предложи – Европа от Атлантика до Тихия океан. В моите очи всички губят от случващото се включително и най-активната му страна САЩ, защото губи уважението на света. Губещи сме и ние.

Когато това се разбере и осмисли, ще се видят новите лагери или новите структури на бъдещия мир. В момента старите механизми, геополитически разчети и конфигурации са изчерпали потенциала си.

ШВЕЙЦАРЦИТЕ 1315-1525г.

Швейцарското каре от копиеносци се е превърнало в синоним на късносредновековен танк, който помита опонентите по пътя си. Стегнатите формации прегазвали с лекота армиите на най-силните държави в Западна и Централна Европа и се превърнали в страшилище за опонентите си. В продължение на близо два века, швейцарската пехота била еталон за всички останали европейски армии, които започнали да се формират именно през същия период.

Защо в Швейцария?

Днес страната на шоколада и часовниците е еталон за свобода, демокрация, висок стандарт на живот, уредено общество и качествено образование. Швейцарските банки приютяват значителен процент от финансите на световните лидери, а неутралитетът е издигнат до статут на аксиом в политическо, дипломатическо и най-вече военно отношение. Ала преди осем века, нещата не изглеждали точно така. Швейцария била нещо като

черна дупа в сърцето на Европа. Покритите с лед хребети на Алпите, заселени с неприветливи, сурови и студени планинци, които трудно понасяли чужденците били място, което повечето европейци предпочитали да отбягват отдалеч. Като добавим и бандите разбойници, които слизали от планините за да грабят алпийските села в подножието, Хелвеция (както било латинското название на областта) била едно мрачно и негостоприемно място. Но от къде изведнъж тези швейцарци се превърнали от планинци и крадци във военна машина, от която треперели бронираните крайници на Европа?

В края на XIII век, Хабсбургите, чийто родови владения се намират в територията на днешна северна Швейцария успяват да сложат ръка и над херцогство Австрия и прилежащите към него Щирия, Каринтия и Тирол. Новите херцоzi решават да централизират властта си над своите обширни (по стандартите на времето) владения и започват да налагат данъци и да поставят под контрол пътните артерии, за да може да монополизират събирането на налози от търговията.

Същевременно, малко по-на юг в Средиземно море, се случвал един друг процес – монополизирането на морските търговски пътища от Генуа и Венеция, което принуждава градовете в Северна Италия, сред които Милано, да търсят алтернативни варианти за изнасяне на своята продукция и внасяне на суровини от богатите пазари във Фландрия (дн. Белгия). Единственият път бил по суша и най-пряката търговска пътека минава през алпийските проходи...които се

контролират от швейцарските разбойници. Последните бързо си направили сметката и осъзнали, че е по-изгодно да събират мита от преминаващите търговци, отколкото да ги ограбват и да ги гонят далеч от пътищата, минаващи през Хелвеция. Нещо повече, някои от разбойническите главатари започват да предлагат нов вид услуга – да съхраняват големи количества пари в замяна на бонове, като по този начин предпазвали търговците от необходимостта да се движат с големи суми, а те самите се оказвали със солидни количества пари, за които гарантирали със силата на своите копия и цвайхандери (двуръчни мечове). Този тип „оставяне на депозит“ се зародил в Италия, но швейцарците бързо го усвояват и на практика полагат началото на първите банки в страната.

Хабсбургите бързо надушили ползата от това да контролират швейцарските територии и се заели да затегнат контрола над полунезависимите планински области (кантони), съставени от отделни селища, които изпращали представители в своеобразни народни събрания (**тагсацунг**). Само че планинците вече били натрупали самочувствие и нямали намерение да се дадат току така на своите опоненти. Отделните кантони започват да търсят съюз със своите събрата и така, за период от около петдесет години, с поредица от едикти, конкордати и съглашения се съставила т.нар. Стара Конфедерация, чиято основа била положена от „свободните“ кантони Швайц, Ури и Унтервалден, чийто права били потвърдени още от Хохенщауфените през XII век. Около тези три кантона постепенно се организирани и техните съседи от Люцерн, Берн и Цюрих.

Историята накратко

В крайна сметка, Хабсбургите решават да прибегнат до сила за да съкрушат бунтовните кантони. През 1315г., лично Леополд I повежда една армия от около 8 000 души (от които над 2 000 техни конници) срещу съюзените кантони. Австрийците избират обиколен маршрут през прохода Моргартен, ала воините на Ури и Швайц научават за маневрата им и им устройват засада. Последвалото сражение доста напомня на класическите капани в проход – Върбишката битка и Мириокефалон – австрийската конница е хваната неподготвена в теснините и с помощта на копия и хвърлени скали планинците успяват да притиснат враговете си и да ги разгромят. Подобно на фламандците десет години по-рано, швейцарците не проявяват никакво „рицарско достойнство“ спрямо победените и започват да ги избиват без да взимат пленници.

През следващите четиридесет години нито една от двете страни не успява да постигне решително надмощие, но Ури, Швайц и Унтервалден скоро са последвани от Зуг, Глаус, Цюрих и Люцерн. В крайна сметка, към 1376г., Старата Конфедерация удвоила размера си без да се налага да води сериозни сражения с австрийците. Паралелно с това, швейцарците трупат безценен опит, служейки като наемници в Италианските войни и Стогодишната война. Техните отряди, сформирани на териториален принцип бързо развиват своя *esprit d'corps* (морал на частта) и отделните населени места създават традиция да предават от поколение на поколение позициите в съответната бойна формация. Този териториален принцип в последствие се прилага с голям успех през различните епохи, както, се е случвало и в Античността. *(Римската армия, атинските хоплити и тиванските части били основани на този принцип. Българската армия след освобождението също се формирала на териториален принцип. Този подход на набиране на*

войници се използвал и в Русия, както и в монархиите от Стария режим. - бел. авт) Върховния момент в укрепването на швейцарският морал и престиж се оказал следващия голям сблъсък с Хабсбургите. Херцог Леополд III, подобно на своя дядо организира компактна армия, съставена от рицари и тежки пехотинци, с която се насочил срещу швейцарските земи. Повода бил засилващото се влияние на Люцерн сред някои погранични райони, които до тогава били във владение на Австрия. Двете армии се срещнали край един от тези градове – Зампах и швейцарците, които са около три пъти по-малко на брой успяват да разбият противниковата линия и да обърнат противниците си в бягство. Австрийците, които се принудили да спешат своите рицари заради неблагоприятния терен атакували швейцарското каре в широка, но тънка линия, опитвайки се да обкръжат планинците. Швейцарците успели да запазят строя си и възползвайки се от изтощението на рицарите, напечени от обедното слънце (битката се състояла на 6 юни, 1386г.), пробиха по-тънката вражеска линия и разбили строя на хабсбургската армия. Херцог Леополд, както и „цвета“ на австрийския нобилитет загиват в боя, а швейцарците за пореден път отказват да подхождат джентълменски към победените врагове и се отдават на поголовна сеч.

Победата при Зампах циментирала независимостта на Швейцарската конфедерация и затегнала поразхлабените връзки между кантоните. Само за двадесет години след нея, Конфедерацията почти удвоява своята територия. Натрупания престиж и опит е приложен в решаващите фази на Стогодишната и Италианските войни, а швейцарците се превръщат в незаменим елемент по бойните полета на Падания и централна Франция. Но върховия период на швейцарските карета все още предстои.

Битката при Зампах, 6ти юли, 1386г., гравюра

С напредването на XV за всички в Европа става ясно, че употребата на тежко бронирана кавалерия вече не може да бъде единствен решаващ фактор на бойното поле. Хуситите на няколко пъти буквално се подиграват с немските и унгарски рицари, изпратени срещу тях, а османците доказват, че по-леката кавалерия, комбинирана със стабилни пехотни формации е отличен вариант за справяне със всеки опонент. Въпреки това, да говорим за зalez на рицарството и бронираната кавалерия би било недействително. Тежката кавалери остава най-страховитата ударна сила по бойните полета поне до края на Стогодишната война, но въпреки това прецедентите вече са на лице. Ала факторът, който окончателно циментира пехотата като „царица на бойното поле“ са именно швейцарските карета.

След края на Стогодишната война, тежестта на конфликта по френските земи се измества на изток. Англия вече е прогонена от Континента (с изключение на крепостта Кале) и френските крале от дома Валоа обръщат погледа си към земите на Свещената Римска империя. Там на пътя им стои могъщото Бургундско херцогство, чийто претенции за собствена кралска корона тревожат управниците в Париж. Бургундците са едно уникално явление в историята на Запада – една култура, конгломерат от националности, обединена от доминиращата роля на градовете, високото ниво на занаятите и интересите на търговците. Именно Бургундия създава представата за съвременен дворецов церемониал, познат ни по-късно от помпозностите на британските и френските монарси. Пак бургундците съживяват рицарските ордени и им придават нов блясък и престиж. И най-сетне, Бургундия се оказва способна да финансира една компактна, но изключително ефективна армия, в която се съчетава богатия опит, натрупан в Стогодишната война с най-новите технологии в областта на огнестрелните оръжия и обсадното дело. Именно тук за пръв път започва по-масираната употреба на аркебузири като част от бойните действия.

Французите правилно забелязват, че сами трудно биха се справили с този доста умел и силен противник и затова се обръщат към най-страховитите бойци на своето време – швейцарците. Швейцарците имат своите поводи да гледат с недоволствие на разрастването на Бургундия. Голяма част от техните кантони са директен съсед на могъщото херцогство, което не крие своите апетити към част от пограничните зони във Франш Конте.

Поводът за включването на швейцарската Стара конфедерация във френско-бургундското противопоставяне е свързан със съюзът между Бургундия и Хабсбургите, които предали на Шарл Смелия своите земи в Елзас, за да може

той да ги пази от планинците. Макар Бургундския херцог да не атакувал директно конфедерацията, той наложил търговско ембарго на част от кантоните, което предизвикало острата реакция на Берн. Междувременно, Сигизмунд, херцог на Австрия пожелал да откупи своите земи в Елзас обратно, но Шарл му отказал. Това довело до примирие между Хабсбурги и швейцарци и насърчило бившите врагове да действат заедно срещу Бургундия и нейния съюзник савойския херцог. Швейцарците успели да окупира части от Елзас и Франш Конте, разбивайки на два пъти силите на Бургундия и Савоя при Ерикур (1474г.) и при Планта (1475г.). Разгневен, Шарл Смелия събрал силна, двадесет хилядна армия и поел към крепостта Грансон, която бургундците били отнели от савойците. Малкия швейцарски гарнизон се предал на херцога, но вместо да прояви обещаната милост, Шарл избил всичките 400 бранители. Това вбесило над двадесетте хиляди швейцарци, които приближавали крепостта с цел да я спасят. Разярените планинци атакували в три колони без да се пренареждат в боен строй и хванали бургундците неподготвени. Докато армията на Шарл се опитвала да обкръжи първата колона, останалите две нападнали изневиделица и обърнали една от най-силните армии в Европа в паническо бягство.

Единствено липсата на кавалерия не позволила на швейцарците да нанесат сериозни загуби на бягащите врагове. Въпреки това загубата била изключително позорна за Шарл, който смятал себе си за най-могъщия херцог в Европа. Два месеца по-късно, през май 1476г. Шарл вече събрал нова двадесет хилядна армия, с която започнал поход срещу самите швейцарски земи. Силите му били пресрещнати при Мюртен от равностойна по численост швейцарска сила. Планинците избягвали да влязат в сражение няколко дни и Шарл решил да раздаде заплатите на своите воители, смятайки че силите на Конфедерацията ще продължат да протакат.

Швейцарците плякосват Бургундския лагер при Грансон

Швейцарците забелязали настъпилия хаос в бургундския лагер, строили се бързо в боен ред – авангард, център и ариергард и атакували бургундските сили. Преди Шарл да въведе ред в своите редици, швейцарците прегазили противниковите линии и помели слабата отбрана. Бургундците загубили над 7 000 души, докато швейцарците дали не повече от 500 убити. Загубата означавала де факто

край за Шарл и неговата мечта за могъща Бургундия. Той продължил да бяга и да търси варианти за съвземане след катастрофалната загуба, но в крайна сметка враговете му го догонили при Нанси (1477г.), където бургундците за последен път били сразени от швейцарската пехота.

Победата над Бургундия окончателно утвърдила швейцарците като най-страховитата и респектирана армия в Западна Европа. Швейцарските наемници се превърнали в най-скъпата и търсена стока на военните пазари в Европа. Всеки владетел бил готов да плати мило и драго за да ги притежава в редиците си. Крал Луи XII най-добре разбирал тяхната стойност и предприел стъпка, която завинаги променила хода на военната история в Европа. Той купил всички швейцарски наемници, които Кантоните предлагали. Този ход провокирал обявяването на неутралитет от страна на Старата Конфедерация, чийто наемни сили от тук на сетне щели да служат само под знамената на Франция. Този ход провокирал Австрийските Хабсбурги да ускорят създаването на своите корпуси ландскнехти, които започнали да заменят швейцарските карета в земите на Свещената Римска империя. Испанците, вечен опонент на Франция през периода на Новото време създала своите прочути терции, с които да контрира швейцарските карета. Най-общо казано, монополизирането на швейцарските наемници от страна на Франция довело до ответна реакция из цяла Европа, свързана с предлагането на различни заместители на планинските карета. Това на свой ред довело до масовата употреба на огнестрелни оръжия и промяната в съотношението между стрелци и копиеносци, което положило основите на съвременните армии.

Последния период от величието на швейцарските карета е белязан от Италианските войни. Войните за Италия били продължителен процес на противопоставянето на две династии – Валоа от Франция и Хабсбургите от Испания и Австрия, които се стремели да доминират Апенините,

възползвайки се от политическата разпокъсаност на полуострова. Първи действали французите. Техния крал Шарл VIII нахлул в Италия през 1498г., преследвайки правото си да наследи богатото Неаполитанско кралство. Разбира се, гръбнакът на неговата пехота били страховитите швейцарци, допълвани от френски и шотландски полкове. Френската армия преминала безпрепятствено през Италия и окупира Неаполитания заедно с испанската армия, командвана от Фернандо II Арагонски. Първоначално двамата монарси успели да се споразумеят за наследството на Неаполитания, но в последствие отношенията помежду им охладнели. Франция, вече под скиптъра на Луи XII се съюзила с папата и Венеция, докато Фернандо Арагонски потърсил помощта на своя сват император Максимилиан I Хабсбург. Двете коалиции влезли в страховита конфронтация, в която френските армии, подпомагани от швейцарците разменили няколко победи с испанско-германските си опоненти. Макар швейцарците да излезли победители в т.нар Война на Лигата от Камбре (1508-1516г.), те претърпели няколко сериозни неуспеха от ръцете на ландскнехите и испанското терцио. Тяхната тактика на стремглава атака срещнала достоен опонент в лицето на маневрената испанска армия, която умеела бързо да се окопава и да вкарва в употреба своите мускети и аркебузи, с които испанците разбивали противниковите щурмове. Употребата на окопи и полеви укрепления била бързо усвоена и от ландкнехтите, докато швейцарците продължавали да атакуват по стария си маниер – в колони, без предварителна подготовка, разчитайки на своята бързина и боен опит. Първоначално дефанзивната тактика сработвала само в половината от случаите и испанците и германските им съюзници понеси своя дял поражения, ала след 1520г., силите на император Карл V (който управлявал едновременно и Испания и Свещената Римска империя), започнали все по-често да се справят с френската армия, залагаща на ударната сила на швейцарците и на тежко бронираните френски жандарми.

Битката при Павия 24.02.1525г. – лобното място на швейцарската слава. Сцената е от пано, шито в Брюксел около пет години след битката

Окончателният срив настъпил през февруари на 1525г., когато френско-швейцарската армия на Франсоа I обсаждала град Павия в Северна Италия. Местният хабсбургски гарнизон се отбранявал достойно и кралят заповядал на армията си да се окопае и да се пригответи за продължителна обсада. Както било традиционно за онова време, Хабсбургите събрали армия, която била изпратена да вдигне обсадата и да спаси гарнизона от поражение. Тази армия се състояла от германски ландскнехти и испански части, подсилени с наемници от почти цяла Европа. Командването ѝ било поверено на маркиза на Пескара и Георг фон Фрудсберг, водещият командир на австрийските армии. Имперските сили успели да се промъкнат през пресечения терен и изненадали обсаждащата армия. Завързало се

сражение, в което испано-германските части използвали максимално добре полевите укрепления и неравностите на терена за да тушират атаките на швейцарците, подкрепяни от тежката кавалерия на французите. Армията на Франсоа била атакувана и в тил от гарнизона на Павия и в крайна сметка била напълно разбита, а самия френски крал попаднал в плен на Хабсбургите. Разгромът при Павия слага край на непобедимата аура, която обгръщала швейцарските наемници. Макар да продължили да служат в редиците на френската армия до времето на Революцията (1789г.), швейцарците никога вече не изпъкнали като хегемон на бойните полета в Европа. Подобно на рицарските формации, с които така добре се справяли, швейцарците също станали жертва на експанзията на огнестрелните оръжия.

Тактика и въоръжение

Швейцарските подразделения се набирали от кантоните в Алпите и всяка рота произхождала от едно и също населено място. Това увеличавало морала и взаимодействието между войниците и техните офицери, които се избирали от самите наемници. Основен принцип на швейцарските карета била атаката. Те се стремели максимално бързо да достигнат вражеските позиции и да влязат в директна конфронтация с противника. Интересно е да се отбележи, че в метода им на бой се забелязва разлика в зависимост от това дали армията била изцяло швейцарска или се сражавали като наемен елемент от чужда войска.

Когато швейцарците воювали в защита на своите кантони, те използвали строяване в три бойни колони – **Ворхут** (авангард), съставен от лека пехота и стрелци, **Гевалдхут** (център), в който се намирала тежката пехота – основната ударна сила на швейцарците и накрая идвал **Нахтхут**-ът или ариергард, който служел като резерва и като опора за нанасяне на финалния удар срещу противника.

Когато се сражавали като наемнически елемент в чуждите армии (най-вече френската), швейцарците се подреждали в една, а по-често – в две масивни колони в центъра на бойната формация и в повечето случаи повеждали атаката на цялата пехота, щурмувайки вражеските позиции.

Въоръжението на швейцарците не било еднотипно. В различни сражения и периоди, те се появявали снаряжени по различен начин. От ляво на дясно: 1) Швейцарски копиеносец от битката при Павия, въоръжен с къс, немски меч тип „изкормвач на котки“. 2) Швейцарски копиеносец от битката при Мариняно. Шлемът му е характерен за по-старите периоди на швейцарската пехота. 3) Брониран копиеносец от Мариняно. Обърнете внимание на шлема му, комбиниран с барета, украсена с пера. 4) Швейцарец с униформа от 1572г., въоръжен с пика и дълъг меч. 5) Швейцарец, сержант от папската гвардия, въоръжен с глайв (вид алебарда) и облечен с дълга одежда, характерна за гвардейците през първата половина на XVI век. Под нея носи нагръдник. 6) Швейцарски гвардеец от френската дворцова гвардия, въоръжен с алебарда. Одеждите им били изключително колоритни, комбинирайки ивици и райета в синьо, бяло и червено.

Макар да сме свикнали да разсъждаваме за швейцарците като за копиеносци, немалка част от тях, всъщност, били въоръжени с алебарди, които използвали за да неутрализират противниковата кавалерия, след като копиеносците спирали настъплението ѝ. Алебардите били отлични за нанасяне на удари в недобре защитените части на тялото като стави и врата на опонента, а куките, закачени в единия край на острието служели за сваляне на противника от коня. Някои от моделите алебарди имали специален шип, с който се пробождали очите на врага, през процепите на неговия шлем.

Швейцарците били сред първите армии в Европа, които използвали музика за да определят своя ритъм на маршируване, а бойните им рогове всявали страх в сърцата на противници.

Заклучение

Швейцарската пехота била едно явление във военната история на Европа. Тяхното съществуване неминуемо ускорило развитието на военното дело в Стария Континент, не толкова чрез иновациите, наложени от самите швейцарци, а по-скоро с опитите на техните опоненти да поставят на бойното поле различни нови формирания, които да „разгадаят“ непобедимите карета на планинците. Агресивният им, атакуващ стил на водене на бой, залагащ на смазващ близък бой и безжалостно ликвидиране на противника им спечелило славата на сурови, издръжливи и безскрупулни воители, за които всеки владетел бил готов да плати щедро.

Основната им слабост се кореняла в липсата на стабилна кавалерийска поддръжка и по-трудното възприемане на огнестрелните оръжия, за които разчитали на контингенти от други националности. Макар че легендарната им скорост им позволявала да изпреварват мудните залпове на ранната

артилерия, използването на полеви фортификации и окопи от опонентите им се оказал сериозен проблем за тяхната агресивна тактика.

Въпреки че разгромът при Павия сериозно подронил престижа им, швейцарските наемници останали важно звено във френската армия до края на **Стария Режим**.

Александър Стоянов

Лала Шахин паша

Лала Шахин паша в битка

Периодът на османското завоевание е може би най-черният в българската история. Страната ни е ликвидирана, а заедно с нея и политическия елит. Населението е изкуствено отделено от възможността да определя своето културно и политическо развитие в период, в който в Европа се наливат основите на модерната държавност. Ала тази черна хроника

има и една друа страна. Това, което мнозина от нас не признават, е че България е победена от най-голямата военна сила на своето време – османците. Да се срамуваме от поражението би било безумно – турците губят три десетилетия преди окончателно да сломят съпротивата ни, отпор, с който малцина други могат да се похвалят. Но ако трябва да търсим един единствен виновник за неудържимия пробив на турците в Европа, то може да става дума само за един човек – Лала Шахин паша. По ирония на съдбата, или пък може би не, този пълководец като чели остава в сянката на историята, въпреки че постиженията му го нареждат сред най-добрите на неговото време, а може би дори е бил и най-добрия не само на Балканите, но и в челните трима на Европа от втората половина на XIV век, редом с Роже де Лаурия, легендарния арагонски адмирал и Бертран дьо Геклен, човекът, обърнал хода на Стогодишната война. Следващите редове са опит да бъде обобщен неговия живот.

За детството на Шахин се знае твърде малко. Произхождал от Мала Азия, роден вероятно в земите около Бурса. Баща му, Абдулмюмюн бил сред съратниците на Орхан Гази и взел активно участие в османското завоевание на Витиния. Според част от източниците, Абдулмюмюн бил един от стратиотите, които преди това служели на Палеолозите, но преминали на страната на османците по време или след Войната на двамата Андрониковци (1321-28г.). Лала Шахин най-вероятно бил роден като християнин, но в последствие приел исляма заедно с баща си. Това дало шанс на младия аристократ да се влее в редовете на османския елит, в който факторът произход не играел никаква роля. Амбициозните Орхан и брат му Алаеддин (който бил първия велик везир) ценели най-вече качества като вяност и храброст и се отплащали щедро за тях. Възползвайки се от своето обучение като дете (децата на стратиотите наследявали земите и отговорностите на бащите си и от най-ранна възраст били готвени за войнишкия занаят), Шахин се наложил като един от най-доверените воини и командири в

двора на Орхан Гази. Бейът му имал достатъчно доверие за да го назначи за личен учител на престолонаследника Мурад. От тук дошъл и прякора „лала“ (учител), който се превърнал в част от името му. Именно Шахин обучил Мурад в изкуството на войната, изкуство, което той усвоил отлично.

Звездата на Шахин изгряла след като през 1359 (или 1361г. Според други извори), Мурад се възкачил на трона в Бурса. Младият владетел натоварил своя учител и довереник с

Османското завоевание на Балканите под командването на Лала Шахин

командването на балканските войски. През 1356г. османците превзели Галиполи, което белязало първото трайно установяване на ислямски сили на Балканите. Фронта бил несигурен, а завоеванието крехко и Мурад си давал ясна сметка, че малобройните му сили оттатък Дарданелите

трябва да се командват от най-опитния и доверен командир, с който разполагал. Лала Шахин застанал начело на малочислените, но опитни воители и не разочаровал своя господар.

Година след като заел своя пост, Шахин превзел силната византийска крепост Димотика и я превърнал в опорен пункт на следващите си кампании. Опитния командир бързо разбрал, че Адрианопол, третия по големина град във Византия държал ключа към Тракия и се заел бавно и методично да изолира крепостта.. Въпреки че не разполагал с обсадна техника и инженерни части, Лала Шахин използвал поредица от хитри маневри за да отстрани помалките византийски гарнизони и дори успял да превземе силната крепост Аркадиопол (Люлебургаз). Възползвайки се от опита на адрианополския гарнизон да разкъса османския обръч, Лала Шахин подмамил византийците в капан и ги разгромил. Останала без защита столицата на Тракия паднала и Адрианопол се превърнал в Едирне – новата столица на османския бейлик. Мурад побързал да затвърди завоеванието и преместил двора си в Европа, от където неговите гази могли да продължат походите си срещу „неверниците“.

През 1363г. Мурад се завръща в Мала Азия за да воюва с бейовете на Караман, Айдын и Гермиян, който се уплашили от засилващата се мощ на османците. Възползвайки се от този труден за турците момент, византийците повикали на помощ савойския херцог Амадей, който начело на силен флот навлязъл в Дарданелите и завзел Цимпе и Галиполи, прекъсвайки връзката на двете османски армии. Лала Шахин останал изолиран в Европа, без възможност да получи подкрепления от своя господар Мурад, който вече приел титлата султан, окончателно отхвърляйки османската зависимост от селджуците. Поставен в подобна неизгодна ситуация, бихме очаквали, че Шахин щял да се опита да консолидира и укрепи позициите си и да се опита да удари

срещу Галиполи, за да си върне Дарданелите. Ала опитния пълководец добре познавал своите силни и слаби страни и знаел, че не може да се надява да превземе силната крайморска крепост без да разполага с флот и обсадна техника, с които нямало от къде да се сдобие. Шахин осъзнавал, че неговите акънджии и пехота яя – все доброволци, наели се да водят войни с неверниците няма да са особено полезни затворени в тракийските крепости, тъй като не умеели да ги отбраняват. Вместо това, Лала Шахин разделил силите си на клинове (**удж**) и се заел да атакува разпокъсаните феодални владения на византийските, сръбски и български аристократи в Тракия, Родопите и Македония. През 1364г. османците превзели Пловдив и окончателно циментирали позициите си в Тракия.

Битката при Черномен, 26.09.1371 г.

Ала най-големия успех на Шахин дошъл през 1371г. След като успели да стабилизират властта си в Македония, сръбските деспоти Вълкашин и Углеша решили да ликвидират османците, чийто рейдове сериозно застрашавали земите на двамата братя. Те събрали голяма армия (вероятно над 10 000 души, според някои източници дори 20 000) и поели през Западна Тракия към Одрин с цел да ударят сърцето на османското присъствие в региона. Убедени в успеха си, предвид надмощието в жива сила, християните се разположили на лагер край Черномен, едва на няколко прехода от Едирне. Лала Шахин предпазливо следял хода на противниковата армия и избягвал да даде решително сражение. В нощта на 25 срещу 26 септември, 1371г., османските войски, които вероятно били два или три пъти по-малобройни атакували християнския лагер. Възползвайки се от липсата на адекватна отбрана, опитните османски воители изклали християнската армия, а малцината оцелели се издавили в Марица. Победата била толкова категорична, че през следващите шестнадесет години християните не успели да създадат нова коалиционна армия, с която да се опълчат на османците. Отзвукът от победата бил мигновен. Много тракийски и родопски крепости преминали в османски ръце, сред тях Боруи (Стара Загора) и Станимъка (Асеновград). Вероятно и немалко от тракийските аристократи предпочели да приемат исляма и подобно на бащата ан Шахин да преминат на османска служба. Завоеванията продължили в Македония през 1373г., като в ръцете на Шахин паднали Ксанти, Драма, Серес, Кукуш, Кавала, както и множество по-дребни селища.

През 1374г., византийците върнали Цимпе и Галиполи на Мурад в замяна на помощ в рамките на предната им гражданска война. Мурад най-сетне успял да премине Дарданелите и да се нанесе в своята столица Едирне. Благодарността му към Лала Шахин не закъсняла. Верният командир получил обширен **тимар** в района на старата столица Бурса и бил назначен за първи **бейлербей** (бей на

бейовете) на Румелия – на практика втория в командването след самия султан.

Начело на румелийските сили, Лала Шахин подновил своите завоевания и през 1382г. Успял с хитрост да превземе Средец, отваряйки пътя за османското проникване към Сърбия. Именно срещу Сърбия била следващата кампания, която Мурад възложил на своя учител. Ала сърбите и техните босненски съюзници се оказали далеч по-корав опонент от византийците и българите. При Плочник (1387г.) Шахин не успял да наложи дисциплина сред своите акънджии и мнозина от тях се заели да грабят околността, докато техния командир, станал около себе си с едва две хиляди воини успял временно да задържи основния удар на сърбите, но бил принуден да се спасява с оттегляне на изток. Година по-късно нова османска инвазия, насочена този път срещу Босна се провалила, след като при Билеча босненските рицари нанесли сериозно поражение на османците, командвани от Лала Шахин. В крайна сметка, Мурад решил да мобилизира цялата си балканска армия и да удари непокорните сърби. През 1389г. Османската армия в пълен състав срещнала сърбите при Косово поле. Двамата владетели – Лазар и Мурад паднали в битката, а армиите се оттеглили без да се даде ясен победител. Не е сигурно дали Лала Шахин е присъствал на бойното поле, но самият факт че цялата румелийска армия била мобилизирана означава, че бейлербеят е бил редом до Мурад. Може би именно той е помогнал на младия Баязид да стабилизира армията и да я задържи на бойното поле, спасявайки османците от разгром.

Скоро след това Лала Шахин, вече вероятно на сериозна възраст, починал. По традиционен тогава обичай органите му били погребани на едно място – в Казанлък, в дн. парк Тюлбето, а тялото му било отнесено в Мала Азия и погребано в гробница (тюлбе) в Кирмасти (дн. Мустафакемалпаша) край Бурса където вероятно се намирал и тимара на Лала Шахин.

Лала Шахин бил един от легендарните воини газии и неделима част от османския елит в продължение на няколко десетилетия. Той и другите лидери на аканджиите съставлявали каймака на османския двор и изиграли решаваща роля в оформянето на ранната Османска държава. Победите на бойното поле и натрупаната плячка им гарантирали висок социален статус и престиж, но и ги настроили срещу зараждащата се дворцова администрация. Именно срещу газите се борели великите везири, които искали да укрепят и централизират държавата за сметка правата и свободите на бейовете, сред които водеща роля имал Лала Шахин. Разделянето на военолюбивите и своенравни бейове в Европа от основната администрация в Мала Азия между 1364 и 1374г. Дало шанс на везирите в лицето на Карахалил Чандърлъ паша да вземат превес във влиянието си над владетеля и постепенно да наложат централизирания модел на управление и над балканските земи след връщането на Галиполи. Въпреки това, до смъртта на Мурад (1389г.) бейовете останали силни и техните полуавтономни действия в Македония, Сърбия, Тракия и Мизия оставали извън контрола на столичната администрация в Едирне. След смъртта на Лала Шахин и идването на Баязид на власт, цяло едно поколение било заменено, а тимариотите ставали все по-зависими от благоволенieto на администрацията, от която зависело разпределението на земите.

Въпреки че познал вкуса на поражението в края на живота си, по-голямата част от живота на Лала Шахин преминала в низ от постоянни успехи. Най-емблематична е ловкостта, с която успявал да подчинява противниковите крепости без, на практика, да разполага с обсадни части или инженерни войски. Факт е, че именно Лала Шахин превзел едни от най-силните балкански крепости – Одрин, Люлебургаз, Пловдив, Стара Загора и Асеновград. Друго негово качество било умението да нагажда стратегията си спрямо ситуацията.

Малцина други на негово място биха оцелели с ограничени ресурси в една враждебна среда, без изгледи за подкрепление, а още по-малко биха били тези, които в подобна ситуация ще дръзнат и ще успеят да продължат завоеванието.

Хронология:

Роден – неизвестно, вероятно преди 1310г.

след 1330г. - Назначен за учител на Мурад. Мурад е роден през 1326г., което означава, че Шахин едва ли е започнал да го обучава преди 1333г.

1356г. - Пристига на Балканите, заедно с Мурад.

1360г. - Превзема Дидимотика (Димотика).

1361г. - Превзема Аркадиопол (Люлебургаз).

1362г. - Превзема Адрианопол (Одрин).

1364г. - Превзема Филипопол (Пловдив).

1364-70г. - Ръководи набези на османците в Тракия и Македония.

26.09.1371г. - Разбива Вълкашин и Углеша при Черномен.

1372г. - Превзема Станимъка (Асеновград) и Боруй (Стара Загора).

1373г. - Превзема Сяр, Кукуш, Ксанти, Драма, Кавала.

1374г. - Мурад се завръща в Европа. Назначен е за бейлербей на Румелия.

1382г. - Превзема Средец (София).

1386г. - (*вероятно*) Превзема Ниш.

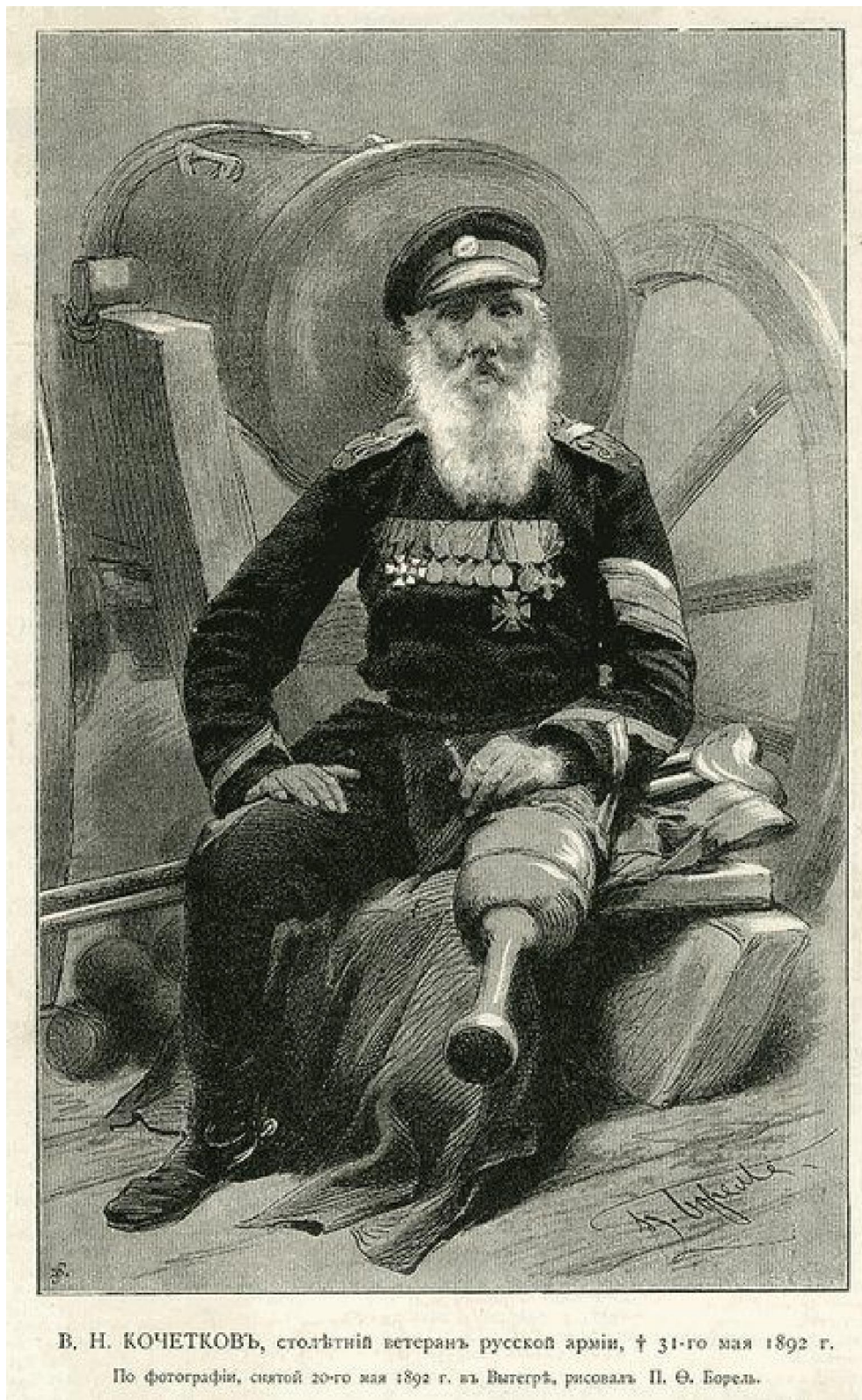
1387г. - Поебеден от сърби и босненци при Плочник.

1388г. - Победен от босненците при Билича.

15.06.1389г. - Участва (*вероятно*) в битката при Косово поле.

1390г. - (*вероятно*) умира в Казанлък. Смъртта му не може да се определи точно, но през 1393г. превземането на Търново е поверено на Сюлейман паша, което означава, че Лала Шахин вече не е бил на служба.

Василий Николаевич Кочетков

Василий Николаевич Кочетков, художник Петр Борель. Гравюра е направена по фотография на легендарния воин.

Единствения по рода си воин, служил в руската армия, Василий Николаевич прекарва повече от 60 от своите 107 години живот в служба на трима руски императори – Александър I (1801-1825г.), Николай I (1825-1855г.) и Александър II (1855-1881г.)

Роден в село Спасское, Курмышский уезд, Симбирска губерня (дн. Уляновска област) през 1785г. Спасское било сред военизираните села и Василий се родил в категорията на т.нар. кантонери – те наследявали от бащите си войнишкия занаят и още от дете Василий бил зачислен във военните списъци. През 1811г., двадесетисестгодишния мъж бил записан в музикантски полк, поставяйки началото на легендарната му служба в името на цар и отечество.

Василий, обаче, не бил от онези хора, които биха се задоволили със служба в тила на военните действия. Мъжът изпратил специална молба до командването на своята част да бъде зачислен във фронтово подразделение. Заради произхода му и специалния статут на кантонерите, Василий бил зачислен в лейбгвардейски гренадирски полк и през 1812г. частта му започнала активно участие във военните действия срещу Великата армия на Наполеон. Василий успява да влезе в полка точно на време, за да се включи в легендарната битка при

Униформа на руски гренадир от лейбгвардейските полкове

Бородино, след което взел участие в преследването на френската армия, сражавал се при Лайпциг и бил сред онези, които триумфално влезли в Париж. В хода на кампанията бил повишен в чин фелдфебел.

През 1820г. Кочетков бил прехвърлен в легендарния Павловски полк. В състава на това елитно гвардейско подразделение, Василий последвал генерал Дибич през Добруджа, Балкана и достигнал до Одрин. Под знамената на Павловския полк, Кочетков превзема крепостите Исакча, Силистра и Варна. Светкавичната руска победа циментирала положението на северната империя като водеща европейска сила и защитник на християните в Османската империя. Едва приключила войната на Балканите, и започнало голямото Полско въстание от 1830г. Павловския полк отново бил в предните редици, а Василий се сражавал в най-ожесточените сражения при Гроховското поле и Остроленка, а през 1831г. Взел участие и в щурма на Варшава.

През 1836г., Василий завършил задължителните за военните 25 години служба и имал пълното право да се уволни от армията с почести. Той вече участвал в три войни и бил натрупал богат набор от рани и белези, с които да впечатлява дамите в столицата. Ала Василий, който вече бил на петдесет и една, нямал намерение да се отказва от военния живот. Издействайки си с връзки ново назначение, Кочетков бил прехвърлен в Нижегородския драгунски полк, в състава на който, през 1843г. Василий се сражавал срещу страховитите кавказки планинци. По време на сраженията бил ранен първо в шията, а в последствие и в двата крака, като шрапнел раздробил лявото му коляно, но Василий се възстановявал и с още незараснали рани се връщал обратно в частта си. През 1845г., по време на битката за аула Дарго, Кочетков бил ранен отново в лявото коляно и попаднал в плен на чеченците.

Имам Шамил, легендарния водач на кавказката съпротива срещу руснаците. Битката при Дарго бил най-големия му успех срещу руснаците.

Кочетков останал в плен почти десет месеца, но веднага щом раната позараснала, ветеранът (тогава вече бил шестдесетгодишен!), успял да надхитри своите тъмничари и избягал, прекосявайки сам вражеските владения в Кавказ и достигайки руските погранични застави. Заради проявения героизъм, Василий бил удостоен с Георгиевски кръст, Четвърта степен.

През 1849г., Кочетков заминава за Унгария, където участва в потушаването на анти-Хабсбургските бунтове. За свръх изпълнение на своята служба бил произведен в подпоручик. Василий, обаче, силно привързан към своите войнишки еполети отказал

офицерските пагони. Заменил ги със сребърен ширит на ръкавите на своя мундир и офицерски възел върху сабята. Отредили му и заплата, равна на две трети от тази на лейтенантите. До 1851г., Кочетков останал на служба като част от щаба на Кавказкия корпус.

Вероятно мнозина от вас смятат, че старият воин вече се нагледал на сражения и след това почетно достижение се уволнил от служба. Но нещата съвсем не се развили в тази насока. Василий наистина бил освободен с почести от армията през 1851г. И получил отдих...в продължение на две години. През 1853г. избухнала Кримската война (1853-

1856г.) и Василий, вече почти седемдесетгодишен нямал никакво намерение да си остане у дома докато неговите съотечественици се сражавали срещу Османската империя и три от останалите четири Велики сили. Василий се записал като доброволец в армията и бил зачислен в Казанския конно-егерски полк. Съдбата пожелала частта му да служи в отбраната на Севастопол, където неуморният ветеран участвал в конните рейдове срещу противниковите позиции. Кочетков участвал в един от най-паметните епизоди на обсадата – отбраната на Корниловския бастион, където за пореден път бил ранен от избухнал наблизо вражески снаряд.

Сцена от Севастополската панорама – генерал Нахимов, подпрян на Корниловския бастион командва своите войници.

След края на войната, с лична заповед на император Александър II, Василий Кочетков бил назначен в драгунския лейбгвардейски полк, а през 1862г. бил назначен в почетната дворцова гренадирска рота с чин унтерофицер. По това време, Василий вече бил седемдесет и осем годишен, натрупал прилично състояние и социално положение, с които достойно да доизживее дните си. Ала жилавият старец твърдял, че има сили за още подвизи. През 1869г., Василий изпраща официална молба до императора, в която го моли да го отчисли от почетната рота и да го зачисли в редовете на действащите в Централна Азия части. Кочатков вече е на осемдесет и четири!

Императорът нямало как да откаже на тази нечувана молба и Кочатков бил зачислен в частите на генерал-адютант Константин фон Кауфман, Макар да пропуснал превземането на Самрканд от руснаците, Василий дошъл точно на време за да участва в легендарната му отбрана срещу силите на Абдул Малик Тура син на бухарския емир и владетел на Шахрисабз. С едва петстотин души гарнизон, руснаците успели да защитят града срещу многократно превъзхождащия ги враг. След като защитили своите завоевания, руските части, сред които и Василий, завладели Туркестан. През 1874г., вече почти деветдесетгодишен (!), Кочатков участвал в изненадващия руски поход през пустинята Каракум, който довел до завладяването на град Хива – един от последните центрове на съпротива срещу руското завоевание на Централна Азия. През същата тази година, по волята лично на Александър II Василий е отзован и отново зачислен в дворцовите полкове – този път в драгунския.

Ала старецът просто не обичал да бездейства. Когато през 1876г. Сърбия и Черна Гора се изправили срещу Османската империя, фанатизирания панславист Михаил Черняев сформирал петхиляден корпус от доброволци, които да се сражават с османците. Петдесет години били минали откакто

Кочатков не бил стрелял по турци и носталгията се оказала прекалено силна. Деветдесет и една годишния воин за втори път доброволно се отказал от дворцовата служба и се записал доброволец. Така той станал част от легендарната руско-българска част, която на свой гръб изнесла изтеглянето на сръбските части пред напредващата османска армия. През февруари, 1877г. Сърбия подписала мир с Османската империя и корпусът бил разпуснат. Българите, за шестима, от които ви разказахме в миналия брой, се записали в Опълчението за да се включат в предстоящата война с вековния поробител. Василий Кочатков, който тъкмо навършил деветдесет и две решил, че не може просто така да се откаже от славянската кауза. През пролетта на 1877г. той постъпил в деветнайста конно-артилерийска бригада, с който се сражавал в Руско-турската война. Съдбата изглежда обичала да поставя Кочатков на първа линия в най-важните сражения на всички войни, в които се сражавал. Така деветдесет и две годишният руски ветеран застанал редом с Опълченците на Шипка. По време на ожесточените боеве, Василий бил уцелен от вражески снаряд и загубил левия си крак. Воинът оживял и след края на войната получил почетно назначение в конно-артилерийската бригада на лейб-гвардията.

През 1879г., Василий се прехвърли в дворцовия гренадирски полк, където служил още тринадесет години. През 1893г., Кочетков, който вече бил на 107 години се уволнил от армията и се прибрал у дома. Няколко седмици по-късно умрял от инфаркт, след като напуснал армията, в която прекарал осемдесет и една години от живота си.

Василий Николаевич Кочетков участвал в десет войни, десетки кампании и стотици битки. Бил раняван шест пъти. Награждаван е с общо двадесет и три медала и кръстове за храброст. Мундирът му бил уникален във всяко отношение – сребърни и златни ширити по ръкавите заради отслужените години, а върху пагоните му се преплитали знаците на тримата императори, при чието управление бил служил.

ДЕСЕТ АРМИИ, КОИТО НЕ СТЕ ОЧАКВАЛИ ДА ОТКРИЕТЕ НА ПОДОБНО МЯСТО...

Историята изобилства от случаи, в които срещаме армии на най-неочаквани за тях места. Ето десетте, за които смятаме че са най-изненадващи:

1. Ахейските наемници на египетския фараон Сети I (1292-1279г. пр. Хр.)

Така трябва да са изглеждали ахейските първенци преди битка

В началото на XIII век пр. Хр., още преди да застанат под стените на Троя, ахейците вече плавали из Средиземно море и се сражавали срещу различните народи, обитаващи бреговете му. Ала когато достигнали делтата на Нил, попаднали на едно царство, което се оказало прекалено голяма лъжица за тяхната уста - Египетското Ново Царство. След близо вековното царуване на Рамзес I, на трона се възкачил сина му Сети I, който се стремял да повтори и надмине славата на баща си. За целта Сети се заел да организира поредица от кампании, включително и превземането на Кадеш, където преди това баща му се наложило да отстъпи пред хетите. Сети бързо разпознал ползата от опитните, войнствени опортюнисти, напуснали родните си земи в Елада. Въоръжените с бронз войни били идеално допълнение към по-леко екипираните египетски части и заедно с мощните войни от Нубия, ахейците се превърнали в мощен елемент от фараоновата армия. Част от тях дори били назначени като лична гвардия на владетеля. В по-късни времена (VIII век пр. Хр.),наемници от Йония и Кария играли важна роля в армиите на египетските фараони от 26-та династия.

2. Походът на Десетте хиляди

През 402г. пр. Хр., по-малкият брат на персийският шах Артаксеркс II - Кир Младия, решил да събере армия с която да свали своя брат от трона и да застане начело на най-голямата империя в света до тогава. Кир събирал сили от всички краища на империята, но се оказало, че най-силният контингент в армията му били...гръцките наемници, събрани от цяла Елада. Това били хоплити-наемници, които останали без занимание след края на Пелопонеските войни (431-404г. пр. Хр.). Това, което е изненадващо за тези 10 000 мъже не е че служели на персиец, а че следвайки Кир Младия достигнали до Вавилон, прекосявайки Анатолия, след което срещу течението на Ефрат и прекосявайки планините в

източна Мала Азия достигнали Трапезунд, а от там, натоварени на флотилия пребродили южните брегове на Черно море и едва 4 години по-късно се завърнали по родните си места.

Десетте хиляди достигат Черно море след като са изминали хиляди километри из Мала Азия и Близкия Изток

Десетте хиляди се оказали и най-коравото звено в армията на Кир. След като претендентът бил убит в битката при Кунакса (401г. пр. Хр.), елините продължили да се сражават още 3 дни срещу цялата останала противникова армия и издържали, Накрая Артаксеркс се видял принуден да им обещае свободен изход от Персия. Ала не след дълго шахът пристъпил думата си и с измама избил водачите на гърците. Хоплитите не се отчаяли, събрали се на импровизирано народно събрание и си избрали нови водачи, сред които бил и историкът Ксенофонт, който по-късно записал странстванията на своите другари в творбата "Анабазис".

Следвани по петите от персийски войски, атакувани от местни племена и борейки се с природните стихии, гърците успели да си пробият път обратно до Егейско море и да се измъкнат от множеството клопки, поставени им от техните врагове.

3. Срещата на арабската и китайската армии в Средна Азия

През 751г. Централна Азия и по-специално Киргизстан и още по-специално долината на река Тала станала свидетел на една доста неочаквана среща. Една срещу друга застанали армиите на Абасидския халифат и Империята Тан (Китай). В своя стремеж за експанзия към непознатите равнини на големия континент, двете империи навлизали все по-навътре, съответно на изток и запад. В крайна сметка, двете супер сили на VIII век се срещнали сред полята на дн. Киргизстан, много преди киргизите да се заселят там. Двете армии наброявали приблизително по 40 000 души, като голяма част от китайските сили се състояли от местни

наемници от племената карлуки, както и от полуномадските войнства, живеещи в областта Фергана. В хода на битката, тези войни изоставили китайците и преминали на страната на арабите. От десетте хиляди китайци оцелели едва 2000, но според източниците, арабите загубили около 20 000 души в самата битка и в преследване на разбития враг, благодарение на тактиките, приложени от китайския помощник-генерал Ли Сийе, който бил поставен начело на ариергарда от основния командир Гао Сянджи. Победата на арабите спомогнала за разпространението на исляма в Централна Азия. Смята се, че в тази битка арабите пленили технологията за правене на хартия, която по-късно достигнала и до Европа.

4. Варяжката гвардия на византийските императори

Използването на чужденци от далечни земи като лична владетелска гвардия не било изобретение на ромеите, но те определено надминали себе си в търсенето на войни на далечни разстояния. Началото на гвардията било поставено през 988г., когато Василий II получил като подарък от великия киевски княз Валдимир 6 000 войни от т.нар. "варяги" - комбинация от славяни и скандинавция, въоръжени с характерното за викингите снаряжение - дълги ризници, конични шлемове и грамадни секири и кръгли щитове. В последствие Василий и неговите наследници пордължили да приемат на служба всякакви войни от Скандинавия, северна Германия и дори Англия. Смята се, че след битката при Хейстингс, голям контингент саксонски войни достигнал Византия и се заклел в служба на императора.

Освен ненадминати войни, саксите и викингите били същинска екзотика във ориенталската среда на Константинопол.

Варяжката гвардия не просто служела на императора, а често се сражавала на първа линия в множеството войни, които империята водела. Василий ги използвал срещу

Самуил, а в последствие през 1041г., варягите, в основната си част норвежци, помогнали за потушаване бунта на Петър Делян. Саксонски контингенти воювали срещу маврите и норманите в Сицилия и Неаполитания. Варяги се били и при Манцикерт и Мириокефалон. Гвардията придружавала Алексей Комнин когато влязъл в Никея през 1096г. Варяжката гвардия се сражавала и срещу кръстоносците през 1204г. Основната отличителна черта на нордическите войни, които служели в гвардията била тяхната клетва до вярност, която се давала до смърт и която била пряко свързана със скандинавското чувство за чест. Можем само да спекулираме, но вероятно мъжете от гвардията се радвали на сериозна популярност сред женската половина от византийското общество, както личи от писанията на Ана Комнина.

5. Келтите в Италия (1498-1559г.)

Червенобради гиганти, нарамили огромни мечове и носещи...поли. Това е гледка, която сериозно стресирала мъжете в ренесансова Италия и привличала вниманието на техните дами. В служба на френските крале, шотландци и ирландци често преминавали Алпите и се сражавали срещу испански и италиански коалиции в името на пари, плячка и препитание. Историята на келтските войни, служещи на династиите Капет и Валоа е свързана със Уилям Уолас и т.нар. Auld Alliance (Стария съюз) от 1295г. между Шотландия и Франция, насочен срещу Англия. Шотландците, а покрай тях и ирландците често се включвали с разнообразни контингенти във войните на френските крале с Англия.

След 1453г., когато Франция обърнала погледа си към Бургундия и Италия, кралете Валоа плащали щедро на обеднелите планинци и техните ирландски братовчеди в замяна на военна служба на Континента. Келтски полкове във френската армия съществували до Революцията (1789г.),

а след реставрацията на монархията, Луи Фиип причислил ротите им към Чуждестранния легион.

6. Унгарските контингенти в Судан

След като през 1526г. Османската империя завладяла по-голямата част от Унгария, части от унгарската армия преминали в служба на османците. Сюлейман Кануни използва старата традиция да разпраща армиите на завладените народи в противоположните краища на империята и изпратил унгарските контингенти да омиротворяват...Египет. Сражавайки се срещу разбунтували се мамелюци, нубийски пустинни племена и всякакви други рожби на Тъмна Африка, които се опитвали да преминат османската граница, унгарците постепенно превърнали тези

негостоприемни земи в своя нова родина, смесвайки кръвта си с тази на копти, нубийци и суданци. Днес техните потомци, т.нар, *маджараби* все още населяват Южен Египет и Северен Судан.

7. Грузинската гвардия на иранските шахове

В епохата на Сафавидската империя в Иран, Грузия се намирала под влиянието на шаховете, които имали думата при избора на многобройните грузински крале, управляващи земите на югозападен Кавказ. В замяна на владетелската благословия, грузинците често служели в редиците на иранските армии, а някои от най-верните командири на Сафавидите били с грузински произход. В края на XVIIв., когато династията започнала да запада, грузинските контингенти се оказали последната стабилна военна сила на залязващата империя. В периода 1698-1718г. грузински

контингенти служели под командването на своите крале Георги XI и Давид II. Грузинците успели да нанесат няколко последователни поражения на афганските орди, които атакували Персия и дори за кратко преминали в контранастъпление, достигайки Кандахар. Останали без подкрепа на централната власт, грузинските войски постепенно се стопили и в крайна сметка били разбити.

8. Британският легион на Симон Боливар

След края на Наполеоновите войни, голяма част от войниците на Великобритания останали без работа и за това 7 000 от тях прекосили Атлантика и се записали в служба на Симон Боливар и неговата война за прогонване на испанците от Южна Америка. Съставен от ветерани от английски, шотландски, ирландски и хановерски произход, Албионският легион, както го наричали местните се сражавал в челните редици на най-разгорещените сражения от Южноамериканската война за независимост - Буяка (1819г.), Карабобо (1821г.) и Пичинча (1822г.), които довели до независимостта на Боливия, Еквадор и Венесуела. В последствие, албионците се

сражавали и при Аякучо (1824г.) в Перу - последната голяма битка от войната, която довела до краха на испанската съпротива. Британските войници се сражавали до самия край

на кампаниите, а мнозина от оцелелите се заселили в Латинска Америка.

9. Американския флот в Алжир 1801-1815г.

Така изглеждали първите морски пехотинци

След като през 1783г. Великобритания признала независимостта на САЩ, американски търговски кораби започнали да плават в Средиземно море, където били атакувани от алжирските пирати. Правителството в САЩ решило, че няма да плаща откупи на "алжирските варвари" и изпратило своята Атлантическа флота в Средиземно море, където американците провели първата си презокеанска експедиция, в която дейно участие взел новосформирания

корпус на Морската пехота. В следствие на поредицата успешни удари, нанесени от американците, берберите оставили търговските им съдове на мира, а янките се отдали на своята външнополитическа изолация.

10. Чуждестранният легион в Мексико 1862-1869г.

В имението Камарон

Когато през 1863г. поредната гражданска война разтърсила Мексико, император Наполеон III решил че е добра идея да завладее страната и да я превърне в част от френската колониална империя, която вече трупала актив в Африка и Индокитай. За целта, французите решили да не си цапат ръцете лично а да изпратят своите най-добри и най-лесно

заменими войници - Чуждестранният легион. Контингентът чужденци бил натоварен на океанската флота на Франция и стоварен в пристанището Веракруз през 1862г. Докато основните френски сили се заели да окупира страната, полковете на Легиона били изпратени на самоубийствени мисии по фронтовата линия. Най-прочутата от тях е отбраната на Камарон, в която 67 войници и офицери от легиона, водени от капитан Жан Данжу се сражавали срещу 3000 мексиканци, обсадени в едно имение. След неколкочасова престрелка, последните пет легионери атакуват на нож, оцеляват само двама, на които е позволено да се оттеглят от бойното поле с тялото на своя капитан. повече от 1/3 от жертвите, дадени от Франция във войната са от състава на Чуждестранния легион.

Списание на Клуб „Военна история”

София, 2014 г.

Отговорен редактор: **Александър Стоянов**

Оформление и дизайн: **Петьо Георгиев**

Коректор: **Десислава Михайлова**

Ако искате да се свържете с нас, можете да го направите на:

е-mail: klubvoennaistoria@gmail.com

Facebook: www.facebook.com/hystoryofwars

Официален сайт: www.historyofwars.net